

The Project Gutenberg eBook of Pilven hattaroita II, by Matti Kurikka

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Pilven hattaroita II

Author: Matti Kurikka

Release date: March 5, 2006 [EBook #17925]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PILVEN HATTAROITA II ***

Produced by Tapio Riikonen

PILVEN HATTAROITA II

Pieniä kyhäelmiä

Kirj.

MATTI KURIKKA

Tekijän kustantamana Wiipurissa 1889.

SISÄLTÖ:

Hätikkö

Juttu, jota naiset eivät saa lukea

Vironsusi

Hevosen kertomus

VIIMEISEN KERRAN:

Otjon vetäjät

Papirossi

Ensi kerta naamijaisissa

HÄTIKKÖ.

Siihen aikaan kuin Onni vielä savikukkoja isän talon vieressä auringon lämpimällä paisteli, näki hänen usein töitänsä katsellessa erään omituisuuden, joka hänestä ei näy sittemmin koskaan lähteneen. Kerrankin istui hän toimessaan tavallisella työpaikallaan, kun hän äkkiä näkyi saaneen uuden tuuman päähänsä. Kiireesti paiskasi hän kaikki savikukot ja kanat yhteen möykkyyn ja läksi nähtävästi jotakin »suurta» päässänsä saunaa kohden tepastelemaan. Täällä oli hänen savivarastonsa. Yksi nytkäys vaan ja käsissä oli aimo pala savea, vielä pari semmoisia, niin jo riittikin. Hän otti saven syliinsä ja tuli takasin työpaikalleen. Nyt alkoi tärkeä toimi. Ensin paloitettiin savi useampiin osiin. Suurin möhkäle pääsi ensin pehmeässä hiekassa viereksimään. Kun se taiteilijan mielestä oli kylliksi tasoittunut, liitettiin se pystyyn pienen puupalikan päähän, joka vuorostaan oli maahan pystytetty. Nyt alkoi pienempi savipala hiekkalaudalla pyöriä. Jo oli se päästä sijalleen tuon pystyssä olevan alle puupalikan viereen, kun pojalle mitä lie uutta mieleen juolahtanut. Hän jätti heti työnsä keskeiseksi, rientäen sisään. Mylleröityään hetken omassa tavara-arkussaan, tuli sieltä paperien, puupalasien ja kaikenlaisen muun romun alta näkyviin kolmijalkainen hevonen, mutta sitä ei hän ollut etsinyt, se pääsi siis lattialle odottamaan; nyt tuli esiin kuvanpuolikas, josta pää oli pois reväisty, mutta ei sekään kelvannut; mutta jopa löytyi etsittäväkin. Luonnonkirja. Hän avasi sen auki, mutta eteen sattui ihan tahraantumaton sivu, se ei siis kuulunut hänen tuttaviansa, muuten mitä »latinaa» lie ollutkin. Kun huoneessa olikin niin pimeä, ei hän ruvennutkaan tässä teosta tutkimaan, vaan päätti viedä kirjan mukanaan ulos. Hän nousi jo seisoalleen, mutta hoksasi silloin että lattiallahan se hevonen seiso. Sen piti ensin arkkuun päältä. Hän kyyristyi takaisin, otti hevosen käteensä, mutta ei pannutkaan sitä arkkuun, vaan alkoi säälillä katsella sen taittunutta jalkaa. Ja heräsipä sama ajatus taasen. Ehkäpä tuo oli vielä parannettavissa? Pian oli hän työpaikallaan. »Puikko keskelle, savea sen ympärille, vähän maalia sen päälle ja jalkahan oli siten tehty»; näin tuumaili poika. Siis toimeen. Puikko oli helposti löydetty, savea oli käsillä tarpeeksi, siis jalka oli valmis. Mutta maalia? No sitä hän löytyi arkussa viime joulusta asti. Taasen oli poika arkkunsa ääressä. Siinä hetken hutiloituaan, löysi hän mamman antaman maali-arkun, aikoi jo lähteä, mutta nyt pä huomasi hän päättömän kuvan. »Sopiva tilaisuus täydentää nyt tuo!» tuli poika silmänräpäyksessä ajatelleeksi, ja kauan ei kestänyt, ennenkuin hän istui pöydän ääressä sovittelemassa kuvanpuolikasta valkealle paperille, niin että pään kohdalle jäi puhdas paikka. Siihen tahtoi hän itse pään piirustaa. Mutta siihen olisi taas ollut liimaa tarvis — ja sitä ei pojalla ollutkaan. Täytyi siis lähteä mammalta pyytämään. Kyökkiin siis! Mutta mammapa ei kuullut edes hänen kysymystäänkään, vaan käski häntä yrttitarhasta porkkanoita ottamaan. Mikäs muu auttoi kuin jättää kesken tärkeä toimi ja totella käskyä. Pyöräys vaan ja hän oli ikkunasta yrttitarhaan hypännyt. Pian oltiin päivällisellä. Kun Onni oli päivällisen syönyt ja sitten puutarhaan lähtenyt, huomasi hän pikkusisarensa olevan hommassa hänen työpaikallaan.

»Mitä sinä minun saveani...!» huusi hän.

»Laitan kukkoja kuten sinäkin,» vastasi pikku tyttö.

»Mene matkoihisi siitä!» virkkoi ankarasti Onni. »Hyvähän sinun olisi toisen savesta...!» Ja hän ryhtyi jatkamaan innokkaasti työtänsä. Kuvasta saattoi jo pian huomata, että ihminen siinä oli tekeillä.

Sattui siitä isä menemään sivutse, liekö ollut menossa pellolle, vai minne.

»Mitä sinä siinä teet?» kysyi hän.

»Minä teen itselleni pienen veikon!» vastasi vakavana poika.

»No, kuinka voit sinä sen tehdä?» kysyi hymyillen isä.

»Minä luvun Luonnonkirjasta, jotta Dionkin rupesi savesta ihmistä luomaan, niin minä myöskin» — vastasi poika.

»Mutta kuinka kävi hänen sitten?» kysyi isä.

»Sai sen puhumaankin!»

»Mutta kuinka sen lopulta kävi?»

»Kunhan minäkin pääsen niin kauas, niin luen sitten loppuun,» lausui vakavana poika, liittäen nenän »pienen veikkonsa» litteään naamaan.

»Etkö ole lukenut loppuunkaan vielä sitä kertomusta?»

»Enhän minä —!»

»Mitä hutiloimista tämä on,» lausui isä ankarasti. — »Mene heti lukemaan loppuun tuo kertomus. Paina mieleesi se mitä sinulle nyt sanon! Jos alat jonkun työn, niin älä anna minkään muun työn sitä keskeyttää, vaan jatka sitä kylmäverisesti kunnes pääset loppuun. Sinä tulet tätä neuvoani elämässäsi usein tarvitsemaan. Muista se siis!»

Jo samana päivänä oli Onni lukenut kertomuksen Dionista loppuun. Hänen savitönkkönsä ei seisonut puupalikan päässä sen kauemmin.

Vaikka ei Onni sen koommin yrittänytkään itselleen pientä veikkoa luomaan, ei hän voinut olla alinomaa jättämättä yhtä työtä toisen tähden keskoiseksi.

* * * * *

Tosin ei Onni Toivola Helsingin Alkeisopistoon pyrkiessään osannutkaan useaan tärkeään kysymykseen vastata, mutta erään opettajan tarkka silmä huomasi kuitenkin, ettei siihen syynä ollut tietämättömyys vaan tarkkaamattomuus. Hän pääsi kouluun ensi luokalle. Mutta yhäti sai hän varoituksia huolimattomuudestaan. Kun hän itkusuin meni holhoojalleen päiväkirjaansa näyttämään ja tämä ankarasti lausui tuttavat, mutta sydäntä viilasevat sanansa: »Joko taas!», yritti hän kyllä tuumailemaan tilaansa, jopa päätti parantaakin itsensä, mutta kun hän taasen istui luokalla välitunnin jälkeen, läksivät ajatukset, vanhaa tapaansa seuraten, omia teitään liitelemään. Jos hän sattui huomaamaan jonkun kyntensä liian pitkäksi, muisti hän äitinsä lahjoittaman puukon riippuvan vyötäsillään. Tosin ei ollut luvallista tunnilla ryhtyä kynsiä leikkaamaan, mutta kun se puukko nyt siellä juuri oli sitä varten, niin täytyihän sitä edes hiukkasen tasoittaa kynttä. Puukko tuli siis salaa esille... Äidin lahjoittama! Kuinka hellästi syleili äiti häntä hyvästijättäessään ja antaessaan tämän puukon hänelle matkakumppaniksi... Ajatteli edes vaan Yliojan Kalle parkaa, jota hänen äitinsä aina pieksi ja ihan syyttömästi. Hän tunsu niin hyvin toverinsa... Mitenkä silloinkin kävi, kun Kalle pyysi häntä mansikkaan ja nimenomaan mainitsi, että hän tahtoi pikku sisarelleenkin niitä tuoda, mutta kotiin tultuaan sai selkäänsä siitä, että oli sisarensa kotiin itkemään — —

»Rautalammen reitti!» kuuli hän vieruskumppaninsa vastaavan.

»Mitkä ne siis olivat!» kysyi opettaja... »Toivola!»

Onni hyppäsi hajamielisenä seisoalleen. Onneksi oli hän kuullut kysymyksen. »Pielavesi, Nilakka Iisvesi ja Konnevesi!» vastasi hän rohkeasti, mutta luokka rupesi nauramaan ja opettaja ärjäsi: »Istu»

Se, jolta sitten kysyttiin, vastasi: »Ne ovat Viitasaaren reitti, Saarijärven reitti, ja Rautalammen reitti.»

Toivala sai taasen muistutuksen tarkkaamattomuudesta.

Yhä tyytymättömämmiksi rupesivat opettajat käymään Toivolata kohtaan. Muutamat väittivät, että Toivola oli laiska, mutta se oli erehdys. Häneltä ei vaan riittänyt voimaa tekemään mitä hyvänsä, niinkuin muutamat kyllä voivat. Vanha hevoskonkari vetää nyhjystää kuormaansa, vaikka kuinka huonosti valjaissa olisi, vaikka länget kaulaa kalvavatkin, mutta vallaton, vapautteen tottunut ori siitä raivostuu, ja jos se ei auta, masentuu kokonaan.

Kerran syntyi taasen opettajain huoneessa keskustelu Toivolasta.

»Eihän siitä ole minnekään!» väitti luvunlaskun opettaja. »Vaikka kysyisi: Mitä on kaksi kertaa kaksi? niin ei häneltä heti saa oikeata vastausta... Töllöttää vaan aivan viattoman näköisenä eteensä, vieläpä tirkistää hymyillen suoraan vasten silmiäni.»

»Minä olen toista mieltä, veli,» huomautti luokan esimies. Vaikka tuollainen luonteen vilkkaus onkin haitaksi koulunkäynnissä, on se minusta paljon lupaavampi kuin tuollaisen jörön, joka ahnaasti nielee opettajan sanat mahaansa, voimatta niitä kumminkaan vereksi sulattaa.»

»Mutta mitä hyötyä on nyt tuollaisesta vilkkaudesta, kun ei sellainen todellisuudessa voi mitään perinpohjaisesti oppia, vaan tavoittelee palan kutakin, voimatta kumminkaan opintarvetta tyydyttää.»

»Älähän huoli! Kun pojassa saadaan vaan opintarve selviämään, kun hänet saadaan tajuamaan, että ainoastaan seuraamalla tarkoin opetusta, hän voi pysyä kumppanien rinnalla ja samalla autetaan häntä taistelussa hajamielisyntiänsä vastaan, niin kyllä hänestä saamme oppilaan, joka helpommin seuraa opintoja läpi koulun, kuin nuo ukkomaiset jöllit, jotka yläluokille asti pinnistettyään voimiaan, väsyvät ennen aikaansa tahi takertuvat aineisiin, joista ei pääse 'pänttäämällä', vaan järjen terävyydellä.

»Tuo on kyllä totta mitä sanot,» alkoi rehtori, kuultuaan edellisen keskustelun, »mutta nyt on meillä se surkea kokemus, että tuollaiset vilkkaat, lahjakkaat pojat rupeavat kaikellaista muuta hommaamaan, laiminlyömään läksyjänsä jäävät luokalle, oppivat toista vuotta luokalla ollessaan suorastaan

laiskottelemaan ja menevät turmiolle.»

»Se vaara on tosin suuri, mutta minusta ensiluokilla ovat opettajat edesvastauksessa siitä, jos lahjakkaat pojat rupeavat laiskottelemaan. Opettajain tulee pitää heitä niin tiukalla, etteivät he voi saada hetkeksikään tilaisuutta siihen. Heidän tulee pitää vaaria heidän elämästään ulkopuolella koulutuntiakin. Vasta kun he ovat keskiluokille päässeet, on hiukan tuota menettelytapaa muutettava. Silloin pitää heissä herättää kunniantunto niin valtavaksi, että he häpeävät kumppaneitaan luokalle jäädessään ja samalla on koetettava ylläpitää luokalla sellaista yhteishenkeä, ettei kukaan millään ehdolla raskisi erota entisistä koulutoveristaan. Yläluokilla on kokonaan oppilaan oma syy, jos hän takapajulle jää; jollei häntä silloin edistymisen halu, kunnian ja velvollisuuden tunne aja ahkeroitsemaan, on se hänen oma syynsä. Ainoastaan hänen siveellisestä elämästään on opettajan huoli pidettävä.»

»Tuo kuuluu hyvin kauniilta,» huomautti hymyillen keskustelun alottaja, »mutta jotta tästä keskustelusta olisi jotain hyötyä, pyytäisin minä sinua sanomaan, miten sinun mielestäsi tuollainen huvivili saataisiin opetusta seuraamaan.»

»Milläkö? Siihen löytyy keino. Koetappas jonakin tuntina pitää häntä koko ajan kynsissäsi, älä anna hänelle hetkeksikään aikaa vaipua omiin mietteisiinsä, niin saat heti nähdä, että hän osaa mainiosti.»

»Sillä tavoinhan muut oppilaat joutuisivat aivan syrjään.»

»Tee tuo vaan koetteeksi. Jos käy kuten sanon, niin ota vast'edes selvä siitä, kutka oppilaat ovat hänen kaltaisiansa ja siitä lähtien pidä niitä alituisesti kysymyksilläsi aineessa kiini. Ei tarkkaavaiset oppilaat siitä takapajulle jää, vaikk'ei heiltä niin usein kysykkään. Senverran vaan, että he eivät rupee luulemaan aivan syrjään joutuvansa.»

Kello soi ja opettajat erkanivat kukin luokalleen.

Ensi luokalla oli juuri luvunlaskutunti. Toivola, joka jo oli tottunut näillä tunneilla melkein ihan rauhassa istumaan, joutui nyt kireälle. Tuskin ennätti hän istahtaa, kun opettaja jo uuden kysymyksen hänelle viskasi. Sen kyllä huomasi, että häneltä oli minkä mitäkin jäänyt laiminlyödyksi, mutta hän vastasi kysymyksiin aina päänsä mukaan ja tavallisesti sattui vastaus jotensakin kohdalleen.

Tästä lähtien alkoi Toivolalle kovat päivät; mutta ei hän siitä ollut millänsäkään, hänestä tulivat vaan oppitunnit hupaisiksi sen sijaan, että häntä ennen usein oli nukuttanut.

Lukukausi kului, vuosia vierähti ja vaikka Toivola silloin tällöin kuulikin sanat: »Joko taas,» oli hän viidentenä vuonna viidennellä luokalla.

Hän ei ollut hyvän hyvä oppilas, eikä huonokaan. Siinä keskellä hän aina pysyi, mutta oli ylimalkaan aina joka vuosi korkeammalle kohonnut. Nyt oli hän kymmenes oppilas. Melkein kaikissa aineissa oli hänellä samallaiset numerot. Kahdeksaisia ja seitsemäisiä siellä vaihetteli. Olipa päässyt joukkoon pari yhdeksäistäkin. Mutta yksi kuutonen oli häntä yhä seurannut aina toiselta luokalta asti. Ruotsinkielestä oli hänelle aina ollut haittaa. Liekö siihen sitten ollut syynä se, että useimmat luokalla olivat osanneet sitä lapsuudesta asti ja hän siten ei voinut heidän kanssaan kilpailla. Tuosta kiusasta päästäkseen päätti hän ruveta ruotsalaisia kirjoja lukemaan; eikä kuhnaillutkaan päätöksensä toimeen panemisessa. Mutta samalla kuin hän alkoi yhä enemmän mieltä romaaneihinsa, joita hän itselleen hankki lainakirjastosta, huutokaupasta ja minkä mistäkin, rupesivat opettajat huomaamaan Toivolassa yhä enemmän hajamielisyyttä.

Vuositutkinnossa sai hän todistuksen, jossa ruotsinkieli oli arvosteltu kahdeksalla, mutta kreikassa ja saksassa olivat ehdot.

Nyt alkoi tukala kesä. Saksasta ei ollut niin suuresti väliä, sillä olihan yleinen mielipide koulussa se, että saksankielen huonoon taitoon koulussa oli yksinomaisesti sen kielen opettajan kykenemättömyys syynä, mutta kreikka, se se oli sitä vaarallisempi.

Kotiin tultuaan päätti hän ensin pari viikkoa koota voimia kesätyöhönsä, mutta kun hän nuo kaksi viikkoa oli ihanan luonnon helmassa viettänyt, tuntuivat kirjat niin kauhistuttavilta, ettei hän uskaltanut vielä ottaa näkyviinkään. Koulutyön kuivuus oli vielä niin kirkkaana mielessä, että oli ensin se haihdutettava pois kalastuksella ja purjehduksella; sitten vasta kun lukutyö alkaisi taasen tuntua uudelta, sitten hän kyllä voisi ryhtyä pontevasi kiini.

Mutta aika kului yhäti, kuukausikin jo vierähti, ja vieläkin olivat kirjat koskematta kapsäkissä.

»Ei tämä käy laatuun!» huokasi hän eräänä aamuna vuoteellaan aamukahvia juodessaan. — »Tänä päivänä ryhdyn jo työhön.»

Hän nousi ylös, puki päälleen ja meni kapsäkkinsä luo... Katseltuaan hetkisen siinä löytyviä tavaroita, tuli hänen käteensä kirje.

»No voi minun kanamuistiani!» huudahti hän, rientäen isänsä luo... Tuon kirjeen oli hän saanut vietäväksi isälleen... Isä näytti tyytymättömältä kirjettä avatessaan, mutta luettuaan sen, lausui hän tyyneesti:

»Minä en sinua poikaseni voi pakoittaa. Jos itse tahdot ja voit niin lue, jollet niin edessäsi näet.»

Samassa sen jälkeen, istui Onni vihdoin kreikan kieliopin ääressä. Mutta tunnin kuluttua tultiin häntä päivälliselle kutsumaan, eikä hän raskinut kiivetä enään sinä päivänä tuonne yksinäiseen vinttikamariin... Kului taasen viikkoja, jopa kuukausikin; yhäti yritteli Onni lukemaan, yhäti kaiveli sydäntä pelko siitä, että jos tästä jääkin vielä luokalle, mutta yhäti esteet kaikellaiset, erittäinkin heinäajan hommat, häntä estivät täydellä todella työhön ryhtymästä. Jo rupesi elokuu lähestymään, eikä vielä oltu kelpo alkuun päästy. Sattuipa silloin Onnin paras luokkatoveri heille vieraisin tulemaan. Istuttiin siinä iltaa, jutellen minkä mitäkin. Muisteltiin niitä kepposia mitä koulussa oli tehty, ja naurettiin niille sukkeluuksille, joilla oli opettajia nenästä vedetty.

»No olet kai valmis suorittamaan ehtosi!» kysyi Onnilta toinen.

»Niin minäkö?» vastasi punastuen Onni, »tuskin olen alottanutkaan niitä lukea.»

»Mitä sanot? Jäisitkö luokalle?»

»Entäs sitten!» virkkoi Onni vaikka hän sydämessään olikin toista mieltä.

»No mutta hyvä Onni! Kuinka voit sinä niin puhua. Ajattelehan, miltä se tulee tuntumaan, kun saisit meistä vanhoista tovereistasi ainiaaksi luopua. Olethan aina sanonut, ett'et voisi koulua käydä, joll'ei luokassa vallitseisi niin toverillinen henki, kuin meillä, joll'ei rehellinen kilpailu lapsuuden ystäväin kanssa työhön yllyttäisi. Joutuisit sinne uusien kumppanien pariin, jotka sinua pilkallisesti katsovat, ajatellen: 'Tuo vieras aines tänne meitä häiritsemään jäi.' Opettajan kasvoista saisit aina lukea sanan: 'Laiskuri'.»

Nuo todellisen ystäväin sanat vaikuttivat. Onni lupasi panna kaikki voimansa luokalta päästäkseen. Ja hän täyttikin lupauksensa.

Kun Toivola Elokuun viimeisenä päivänä tuli Saksan opettajan luota huokasi hän syvään: »Nyt se on tehty!» Hän pääsi kuudennelle luokalle. Se vaara, jonka suuruuden hän hyvissä ajoin tuli huomanneeksi, herätti hänessä uuden lukuhalun. Totutettuaan itsensä kirjojen tähden kesän nautinnoista luopumaan, ei tuntunut vaikealta jatkaa lukemista asuessaan yksinäisessä kamarissa, jossa hänellä ainoastaan kirjat olivat toverina. Hän jatkoi menestyksellä työtään ja pääsi onnellisesti koulun lävitse kertaakaan enään karille joutumatta.

Ylioppilaaksi päästessään oli hänellä selvillä, ett'ei yliopistoonkaan tulla laiskottelemaan, mutta niinkuin merimies myrskystä satamaan päästyään mielellään levolle käy, tahi lähtee huvittelemaan itseään, niinpä Toivolakin.

Papiksi hän ei halunnut tulla, lääkärin rataa piti hän liian vaivaloisena, juristin tointa taasen liian kuivana; hänellä oli siis selvillä se, että hän oli luotu filoloogiksi.

Helsinkiin tultuaan ryhtyi hän kuten muutkin niihin hommiin, mitkä ylioppilaalla ovat ensimmäisiä.

Mutta kun hän rupesi tarkastamaan sitä ainesarjaa, josta filologin on itselleen muutamia valittava, avautui hänen eteensä niin kirjava ja laaja kuva, että hän kerrassaan joutui ymmälle.

»Se oli aivankuin mikä panoraama jota hämmästyneenä tarkastelin,» kertoo hän.

Pää käsien nojassa istui filosofia tuuhean männyn alla syviin mietteisin vaipuneena. Hänen harmaat hiuksensa todistivat ikää ja elämäkokemusta, hänen korkea otsansa syvää älyä ja terävää ymmärrystä; mutta hän näytti niin totisen ikävän näköiseltä, ett'en minä rohjennut ruveta tuttavuutta hänen kanssaan tekemään, vaikka olinkin utelias vanhuksen mietteisin tutustumaan. Vehreällä nurmikentällä astuvat astronoomi ja botaniikki rinnatusten, toinen hajasäärinen taivasta tähystellen, toinen heiniä nuuskien. Mutta olinhan mielestäni kylliksi tehnyt kotona tuttavuutta talviöitten taivaan, sekä niityn ystäväallisten kukkien kanssa. Jätin siis sekä astronomiaan, että botaniikin rauhaan.

Komeassa huoneessa avoimen ikkunan kohdalla istui pöydän ääressä vaalea mies suuret silmälasit nenällä. Hirmuinen joukko homehtuneita pölyisiä kirjalunttia oli hänellä ympärillään. Mokomia hän viitsii nuuskia! Olin kerran yrittänyt tarkastamaan noita kirjoja, jotka suurimman osan täyttivät entisen kortteerini ullakosta, mutta tuskin puoliakaan nimilehtiä jaksoin katsoa.

»En rupea enään niitten pölyä nielemään, Jää sinä historia rauhaan, minä lähden hupaisempaa seuraa etsimään.»

Kas, mikä uljas holvikäytävä tuolla keijottaa. Sielläpä jotain uutta saanee nähdä ja kokea. — Oho, tämäpä näyttää joltakin! Tauluja kaikenlaisia... Raphael! No hiis, onko tämä nyt siis Raphaelin maalaama? Hm! Mitäpä hänessä sitten niin erinomaista lienee. Ja nuo alastomat naisen kuvat sitten! Mutta ne näyttävät niin kylmiltä, totisilta.

»Mutta mitä komeita kirjoja tuolla vanhanaikuisella hyllyllä? Kurkistinpa 'Esthetische studien.' Hm! 'Lärobok i Esthetik'... Joko taasen olin lärobokkien pariin joutunut? Lähden pois tuonne ihmisten joukkoon, tuumailin ja läksin. Mitä melua siellä kuuluu? — Kas vanha, näivettyneen näköinen mies juttelee jotakin kuuntelevalle kansajoukolle. Minä lähestyin. Mitä? Hän puhui kreikkaa. Ihmiset töllöttävät häneen suu auki kuin mihinkin kummaan. — Ja nyt luisuu latinaa hänen huuliltaan. Hän kertoi roomalaisten kirjallisuudesta, selitti kuinka tärkeätä se on nuorison kasvatukselle. Hulluna piti häntä kansajoukko. Mutta lähestyipä häntä nuorempi, oppineen näköinen mies. 'Vaikene,' sanoi tämä. 'Tempus linguae latinae jam proeteriit.' Samaa arvelin minäkin ja läksin astumaan. Tulin rantaan. Siellä joukko iloisia, reippaita merimiehiä istui rantakivillä, tupakkaa poltellen. Heidän luokseen kiiruhdin, mutta voi, he puhuivat Englannin kieltä, oli joukossa tosin muutamia saksalaisiakin, mutta empä minä Herman Paulinkaan avulla kauas olisi päässyt, jos sen säännöt olisivatkin muistossani olleet. Jo heräsi minussa halu ruveta kieliä oppimaan, jo yritin pakinoihin ruveta ryssäläisen vaatekauppiaan kanssa, mutta pian huomasin, ett'ei kieliopit puhumaan opeta.»

Tämmöinen oli se kuva, jonka Toivola näki filoloogin panoraamasta ja tyytymättömänä, epäröivänä, päättään pudistaen aikoi hän jo heittää hiiteen tuon valitsemisen, kun hän äkkiä näki tuon panoraaman ulkopuolella nuoren, sievän neitosen. Tuo katseli häneen aivankuin hän olisi ajatellut: »Poika parka, kuinka suuresti sinä saat taistella huimaa luonnettasi vastaan!»

Tänä lukukautena ei Onni enään kurkistanut panoraamaan.

Samaan aikaan kuin hänen ahkerimmat toverinsa kävivät luennoilla, mittaili hän Helsingin katuja; samaan aikaan kuin ne kotonaan istuivat uusien kirjojensa ääressä, vietti hän iloista elämää hauskempien tovereittensa kanssa, kävi iltahuveissa ja teatterissa, vakuuttaen aina että nyt oli hän saanut selville, mihin hän oli luotu: rakastamaan.

Näin kului lukukausi ja vierähtipä vuosikin. Toivola oli jo salaa kihloissa. Ei puuttunut enään muuta julkisesta kihlauksesta, kuin että ilmoitettaisiin salaisuus Saimin isälle.

Eräänä iltana katsoi Onni hetken sopivaksi ja otettuaan aimo »konjakkarin,» ilmoittikin hän miehen tavoin ilmoitettavansa.

»Mutta milloin suoritat sinä tutkintosi?» kysyi tuleva appivaari.

Onni punastui korviinsa asti. »Niin, ettäkö milloin minä suoritan — — No eiköhän tuota — — Kyllä minä nyt kahden vuoden päästä olen valmis,» vastasi hän.

»No, siinä tapauksessa saatte kahden vuoden päästä julkaista kihlauksennekin. En minä voi kärsiä tuota tapaa, että vuosikautia nuoleskellaan kaikkien näkyvissä toisiaan, voimatta naimisiin mennä.»

Ei siis muu auttanut kuin taasen ruveta tarkastelemaan tuota vanhaa panoraamaa. Jo puhutteli Toivola ukko filosofia, jo kävi hän historian pölyä nielemään, jopa tiesi hän, mitä kirjoja oli tuolla holvikäytävän kaapissa, mutta ennenkuin hän huomasi, oli taasen vuosi kulunut... Polonen poika! Hän tiesi aivan hyvin, kuinka Saimi siellä kotonaan iloitsi siitä, että yksi vuosi vaan oli jälellä enään. Ja hän oli varma siitä, että jos rupeaa tekemään samallaista tuttavuutta kuvan muitten osain kanssa, on hän jälellä olevan vuoden kuluessa tuskin ennättänyt siinä työssäkään loppuun.

Mitä oli hänen tehtävä? Jo oli hän epätoivoon joutua. »Jospa isäni edes eläisi!» ajatteli hän. »Hän käsitti minua ja osasi minua ohjata paremmin kuin kukaan muu.»

Nyt tuli äkkiä pelastus. Onnille johtui mieleen se neuvo, jonka hänen isänsä ennen muinoin hänen mieleensä painoi, hänen yrittäessään Dionin esimerkkiä seuraten ruveta itselleen pientä veikkaa luomaan.

»Hiiteen nyt panoraama!» ajatteli nuorukainen. »Lähden heti kysymään maisteri Valkoselta, mitä kirjaa hän ensin rupesi lukemaan filosofiiassa, mitä sitten — ja minä seuraan hänen esimerkkiään. Kun olen laudaatturin siinä lukenut, otan selvän siitä, millä kirjalla fil. kand. Kelo alkoi laudatuurinsa esthetiikassa ja seuraan siinä tarkasti hänen ohjettaan. Ja saapas nähdä, enkö ole vuoden päästä valmis.»

Pää oli Toivolalla kuin partaveitsi, kun hän sen kerran hioi vaan.

Seuraavana vuonna syksyllä oli ylioppilas-talon eteisen ikkunalla suuri joukko avonaisia kirjekuoria, joitten sisällä oli visiittikortteja kirjoituksella: Saimi Salminen, Onni Toivola, kihloissa.

Tosin ei Toivola silloin vielä maisteri ollut, mutta kauan ei Saimin enään odottaakaan tarvinnut. Toivola voitti luontonsa. —

Eräässä maamme oppikoulussa on opettaja, jonka käsissä sanotaan oppilaitten erinomaisen hyvin edistyvän. Ja omituista on, että vaikka hän ei milloinkaan rankase, ovat pojat erittäin tarkkaavaisia ja siivoja hänen tunnillaan.

JUTTU, JOTA NAISET EIVÄT SAA LUKEA.

Konsuli A. oli naimisissa nuoren, suloisen ranskalaisen kanssa. Hän oli tutustunut neiti C:n kanssa Pietarissa, voittanut kaunottaren sydämmen ja tuonut hänet voitokkaana sankarina kotikaupunkiinsa. Onnellisina elelivät he jo toista vuotta yhdessä, tosin pariisittaren oikut välistä nostivat pilvenhattaroita avioelämän kirkkaalle taivaalle, mutta konsuli oli löytänyt erinomaisen keinon, millä hän ne aina poisti ennenkuin uhkaaviksikaan ehtivät kasvaa. Hän tunnusti silloin aina olevansa väärässä, pyysi anteeksi vaimoltaan, ja tämä, tuntien itsensä olevan väärässä, tuli ensin noloksi, rupesi sitten nauramaan, — ja aurinko paistoi taas entistä kirkkaammin... Mutta sattui tapa, joka häiritsti konsulin perheonnan. He olivat aina toivoneet tilaisuutta, päästä joksikin aikaa Pariisin ihmis-pyörteessä oleskelemaan, mutta konsulin monimutkaiset ja usein kireätkin asiat estivät yhäti heitä matkalle lähtemästä. Mutta nyt tuli äkkiä tärkeä asia, joka vaati konsulia pikemmiten Bordeauxiin lähtemään; tilaisuus olisi nyt ollut Pariisissakin käväsemään, mutta suureksi onnettomuudeksi oli nuoren rouvan tila sellainen, ettei hän mitenkään voinut mukaan lähteä. Ei auttanut muu, kuin että konsuli yksin lähti matkalle. Kun hänellä ei aikaa ollut tuhlata, päättikin hän lähteä heti paikalla ja kiireellisten valmistusten jälkeen oli konsuli jo rautatieasemalla nuoren vaimonsa saattamana. Vielä muutamia herttaisia hyvästijättösanvoja, kello löi kolmannen kerran, konduktööri vihelsi, — mutta mitä nyt! Rouva hyppäsi äkkiä lähemmäs sitä avonaista ikkunaa, jossa konsuli istui ja vapisevalla äänellä huudahti: »Älä Herran tähden kysy keneltäkään Pariisissa, mikä on Ravallaque de Paris.» Veturi vihelsi ja juna läksi.

»Älä Herran tähden kysy Pariisissa, mikä on Ravallaque de Paris,» tuumaili konsuli. »Mitä hän sillä tarkoitti? Miksei hän siitä minulle mitään virkkanut?»

Kauan arveli konsuli tuon salaperäisen neuvon tarkoitusta... Jo rupesi häntä koko asia suututtamaan, ja tavattuaan vaunussa erään tuttavan, unohti hän koko asian sillä kertaa.

* * * * *

Konsuli A. on Pariisissa. Hän päätti viipyä viikon päivät »maailman pääkaupungissa» ja koetti käyttää aikaansa niin hyvin kuin mahdollista. Milloin käyskenteli hän boulevardeilla, milloin teki visiittejä, milloin istui teatterissa tahi oli kaupungin merkillisyyksiä katsomassa. Eräänä iltana oli hän vaimonsa lapsuudenystävän madame de P:n luona pidoissa. Madame de P. oli sivistynyt, erittäin vilkasluontoinen ja hauska nainen. Hänestä tarttui koko iloinen tuuli koko seuraan ja reipas tanssi, vilkas keskustelu oli jo paraimmillaan. Konsuli tanssi Madame de P:n nuoren, kauniin tyttären kanssa franseesia. Puhuttiin siinä teatterista, puhuttiin konsulin kaukaisesta kodista ja muusta sellaisesta, mikä kielelle sattui. Äkkiä johtui konsulille mieleen Ravallaque de Paris, jonka hän jo oli aivan unohtanut ja hän kysästä tokasee: »voitteko, hyvä neiti, sanoa, mikä on Ravallaque de Paris. — Tuli ja leimaus! Neiti de P., joka äsken vielä niin veitikkamaisesti oli konsulille hymyillyt, niin lämpimiä pariisilaissilmäyksiä antanut, hän mulautti nyt loukkaantuneena tuimasti silmiään, katsahti halveksivasti kavaljeeriinsa ja läksi kiirein askelin kesken franseesia toiseen huoneeseen. Yleinen häiriö ja hämmästys oli tuosta seurauksena. Konsuli joutui tapauksesta niin hämilleen, ettei hän sanaa suustansa saanut. Ja hän huomasi, kuinka joka puolella salaperäisesti kuiskailtiin, hänelle äkäisiä silmäyksiä heitettiin. Hetkisen päästä astui madame de P. itse häntä kohden, jäykkänä ja juhlallisena kuni ruhtinatar.

»Pyydän anteeksi, arvoisa herra, mutta tämän jälkeen on meidän välillämme seurustelu mahdotonta.» Hän kumarsi jäykästi ja läksi. Konsuli löysi ainoan pelastuksensa siinä, että kiireimmiten läksi päällysnuttuansa etsimään, viskasi sen harteilleen, tempasi hattunsa ja keppinsä, ja oli nopeammin kuin tavallista kadulla.

»Mitä hittoa tämä nyt on!» sai hän vihdoin äännähtäneeksi. »Mitä se nyt on sitten tuo pirullinen

Ravallaque de Paris?... Mutia olkoon mitä hyvänsä, kyllä minä sentään olin aika aasitehdessäni sellaisen kysymyksen nuorelle naiselle. Ties hiis, mitä hävytöntä lienekin!» Hän läksi hitaasti astelemaan asuntoansa kohti, syytti sikarin ja tuumaili. — Mutta minkä enemmän hän asiata aprikoi, sen rauhattommaksi hän tuli.

Sattuipa hänelle vastaan tulemaan harmaatukkainen, ketteräjalkainen herra, joka pyysi hänen sikaristaan tulta omaansa.

»Jos kysyisi tuolta,» ajatteli konsuli. »Hän ei siitä loukkaannu, vaikka se hävytöntäkin olisi.»

Ojentaessaan sikarinsa vanhalle herralle virkkoi hän siis: »Sallitteko, että teen Teille pienen kysymyksen?»

»Olkaa niin hyvä,» vastasi ystävällisesti vanha herra, nykien paraillaan ensimmäisiä savuja syytyneestä sikaristaan.

»Mitä on Ravallaque de Paris?»

Ei tarvinnut konsulin toistaa kysymystään. Vanha herra sylkäsi vimmastuen, viskasi havanna-sikarinsa lokaan, pyörähti hänen luotansa ja meni niin että »tukka löyhki ja palttoo hulmusi.»

»No nyt on hitto!» ärjäsi itsekseen konsuli, tuijottaen poistuvan vanhuksen jälkeen. Tämähän rupeaa käymään kiusalliseksi. Mitä se sitten on?

Hän aikoi lähteä kotiin päin, mutta ei saanut enää rauhaa... Hän oli niin äkänen, että puristi nyrkkiä ajatuksissaan rakkaalle vaimollensa, joka oli hänet tällaiseen pulaan saattanut. Samalla kuin uteliaisuus yhäti kasvoi, tuli hänen tilansa yhä tukalammaksi.

»Enhän saa yöunta, jos nyt nukkumaan menen», ajatteli hän ja päätti ottaa asiasta selvän, maksoi mitä maksoi. — Mutta kuinka? — Hän näki poliisin seisovan kadun kulmassa.

»Ahaa», ajatteli hän. »Tuolta nyt ainakin siihen vastauksen saan, hän ei siitä ainakaan voi loukkaantua».

Konsuli lähestyi poliisia.

»Suokaa anteeksi, että häiritsen», alotti hän.

»Mitä vielä,» vastasi kohteliaasti poliisi, »kuinka on minulla kunnia olla Teille avuksi?»

»Minä olen muukalainen,» alotti konsuli, »olen ensi kertaa täällä Pariisissa. Satunnaisesta syyistä pyytäsin Teitä vastaamaan minulle pieneen kysymykseen.»

»Minä pyydän —»

»Tahdotteko tehdä hyvin, sanoa minulle, mitä on Ravallaque de Paris?»

»Mitä!» virkkoi poliisi, mutta hänen lempeät kasvonsa yrmistyivät, ja ojentautuen pitkin pituuttaan jäykäksi kuin vahtisotamies, lausui hän käskävällä äänellä: »Herra hyvä, Te seuraatte minua poliisikonttooriin».

»No mutta —?»

»Ei sanaakaan enää!»

Turhaan yritti konsuli selityksiin ruveta. Ensiksi ei hän säikäyksestä ja yhä kasvavasta sekavuudesta tahtonut saada kieltä palvelusta tekemään, toiseksi tukkesi poliisimies heti paikalla hänen suunsa, kun hän jo oli alkuun päästä...

Tultiin poliisikonttooriin. Saattaja pyysi konsulin astumaan eräasen hämärään huoneeseen, joka kyllä oli jotenkin siisti, mutta jossa ikkunat olivat lujasti raudoitettut; ovenkin pani poliisi mennessään kaksinkertaisesti lukkoon. Hiki virtasi konsulin otsalta hänen heittäytyessään kovalle sohvalle, ajatukset liitelivät kuni myllynpyöränä päässä, eihän saanut vyyhdin päästä alkua kiinni, eikä loppua löytänyt. Kauppa-asia Bordeauxissa huomenna, kaunis neiti de P., vaimo kotona — ehkäpä kuinka sairaana... Kaiken tuon lisäksi tuli vielä hirveä jano...

Jo avattiin ovi, sisään astui äsköinen tuttava. Hän ei sanonut sanaakaan, viittasi vaan vankia perässään astumaan. Konsuli astui poliisin perässä pitkän jymisevän holvikäytävän toiseen päähän. Ovi avattiin, ja he astuivat suureen eteiseen, jossa kymmenkunta poliisimiestä istui hauskaasti keskustellen. Mutta heidän sisään astuttuaan vaikeni keskustelu kuni ukkosen lyömällä, halveksivalla ivalla ja

muutamat melkein petomaisella kostonhimolla konsuliin tuijottivat; hän voi lukea heidän kasvoissaan sanat: tuoko se siis on? Kylläpä satuit!

Poliisi avasi ison oven ja käski konsulin astumaan sisään. Suuressa virastohuoneessa istui vanhanlainen harteava mies, jonka rypistettyjen, mustien kulmakarvojen alta pienet mutta pelottavan terävät silmät vilkuivat. Hänen kummallakin puolellaan istui virkamies virkanuttu päällä. Salin nurkassa oikealla istui vielä pöydän ääressä kuivunut virkamies, joka, jättäen työnsä, rupesi ivallisella hymyllä salaa konsuliamme tarkastelemaan.

»Astukaa lähemmäs», sanoi päämies.

Konsuli totteli.

»Mikä on Teidän nimenne?»

Konsuli ilmoitti nimensä.

»Mistä maasta?

»Suomesta!»

»Siis Venäjältä,» oikasi päämies.

Konsulin teki mieli oikasta, mutta hänen rohkeutensa oli mennyt. Hänet, ylpeän konsulin, oli pahantekijän nöyryys vallannut.

Päämiehen oikealla puolella istuva mies selaili sillä välin erästä suurta kirjaa ja näytti viimein erästä paikkaa päämiehelle.

»Te olette ensi kerran Pariisissa?» sanoi päämies.

»Niin!»

»Saatte mennä ulos!»

Konsuli saatettiin eteiseen takaisin. Hetkisen kuluttua kutsuttiin hän uudelleen sisälle ja päämies lausui:

»Tällä kertaa Te pääsette vähällä, mutta voi Teitä, jos vielä kerran tulette tällaisesta rikoksesta syytetyksi. Teillä on 24 tuntia aikaa matkustaa Ranskan rajojen ulkopuolelle».

Konsuli saatettiin kadulle ja laskettiin vapauteen...

Aivankuin paholainen olisi häntä ajanut, riensi hän asuntoonsa, paiskasi tavaransa sokin sokin matkalaukkuunsa ja istui vielä samana iltana pikajunassa matkalla kotimaahan. Ei hän edes muistanut, että hänellä oli tärkeitä asioita Bordeauxiin. Pietarista vasta lähetti hän vaimolleen sähkösanoman, jossa lyhyesti ilmoitti tulonsa.

Asemalla kotikaupungissa oli hänen vaimonsa vaaleana, pahaa aavistavana konsulia vastaanottamassa. Juna seisattui, konsuli astui ulos vaunusta — —

»Mitä nyt?» kysäsi hätäisesti rouva.

»Ravallaque de Paris!» sai konsuli katkerasti sanotuksi... Rouva kirkasi, pyörtyi ja — kuoli.

VIRONUSI

Inkeriläinen satu.

I.

Häät olivat alkaneet. Nuorisoa kokoontui suurissa joukoin häätaloon, mutta suuressa häätuvassa vallitsi kuitenkin hiljaisuus. Naiset seisovivat ääneti, tahi kuiskailivat salaa, pelokkaasti toisilleen, nuoret

miehetkin puhuivat aivan kuin olisi kirkkoherra saapuvilla ollut. Kirkkoherra ei kuitenkaan saapuvilla ollut, mutta penkillä pöydän päässä istui harteava, punapartanen mies, jonka tuuheat, ohimoitten puolella ylös pyrkivät kulmakarvat jo yksistään todistivat, ruskeista silmistä ja koukkunenästä puhumattakaan, mikä hän oli miehiänsä. Poppamiehelle aina häissä kunniasija tarjottiin, jotta ei hän nuorille parille mitään onnettomuutta toisi ja ilkeitten muukalaisten vihat karkottaisi. Niinpä istui nyt Louhelan Anttikin kunniasijalla, katseellaan jo arat ihmiset mykistäen ja kulmakarvojensa rypistyksellä hurjimmat rajupäätkin hilliten. Morsian koetti parastansa, tarjosi Antille olutta, toi viinaa, mitä hän vaan halusi ja talossa tarjona löytyi.

Astuipa tupaan nuori, solakkavartaloineen mies, jonka päivettyneet kasvot todistivat lujutta, avonaiset siniset silmät lempyyttä ja hyvänsuontia, korkea, valkea otsa ymmärrystä, terävyyttä. Kukaan ei häntä tuntenut, kaikki katsoivat häneen kysyvästi.

»Onko täällä häät vai hautajaiset?» kysyi hän vilkkaasti pöydän puoleen astuen.

»Mitä se sinuun koskee», virkkoi synkästi Louhelan Antti.

»Eihän tuo juuri suuresti koskekaan. Ulkona sanottiin minulle täällä häitä vietettävän ja täällä ollaan hiljaa kuin kalassa».

Morsian astui vieraan luo olutta tarjoamaan, samalla kuiskaten hänelle salaa: »Olkaa varovainen, Noita-Antti istuu pöydän päässä».

Vieras otti olut haarikan, astui Antin luo ja virkkoi: »Terve veli, minä kuulin, että olette sydänyöllä kirkkomaalla vieraissa käynyt... Vai sinä se sitten olet se Louhelan Antti, no oikeinpa tuo oli lysti sattumus, että sinut kerran kohtasin».

»Saat olla hiljempaa, jos tahdot tuvassa olla», vastasi ankarasti Antti.

»Hiljempaako? No jo nyt jotakin, ei me nyt hautausmaalla olla. Häät täällä on. Tanssimaan siis nuoret, me laulamme kahden. Ja saattepas silloin kuulla lauluja, jommoisia ette kuuna kullalla valkeana ole kuulleet. Vieras kävi istumaan Antin viereen, tyhjensi haarikan.

»Mitä virkaa teillä täällä oikeastaan on poppamiehellä», kysyi hän häävieraisiin kääntyen, »meidän puolella ei hänellä ole muuta tekemistä, kuin laulaa häissä, parantelee elukoita ja karkoittaa luteita vuoteista».

Jo suuttui Antti. Nyrkkinsä hän pöytähän täräytti ja karkealla äänellä urahti: »Jollet nyt leipäläpeäsi tukkaa, niin sinut turkanen viepi».

Kovasti tästä säikähti hääväki, joka oli iloisan vieraan leikkilisten sanojen ja uskaliaan käytöksen rohkaisemana lähemmäksi pakkautunut, moni naiseläjä itkuun pelosta hyrähti. Vaaleana tuli morsian vieraan luo rukoillen häntä poppamiestä rauhaan jättämään.

»Poppamies olen minä itsekin», virkkoi vieras, »ja sellainen poppamies olenkin, että Louhelan Antin käännän kahdeksaan käppyrään».

Suuri oli yleisön hämmästyminen, mutta suuri oli uteliaisuuskin. »Nyt tässä kummia nähdä saamme», arvelivat, »kun kaksi tuollaista kerran yhteen sattui».

Antti puri huultansa ja oli ääneti. Hän tiesi kyllä kenen kanssa hän oli tekemisissä, ja pian hänelle selvisi tehtävänsä. Yhdellä kyydillä kaksi asiaa, ajatteli hän.

»Vai olet sinä minun virkaveljeni», lausui nyt Antti ystävällisellä äänellä kaikkien suureksi kummastukseksi.

»Sopiihan sitä kaksikin pirua yhteen kirkkoon, arvelet kaiketi», virkkoi puolestaan ivallisesti tunteeton.

»Vaikkapa niinkin», Antti tuohon vastasi, tarttui haarikkaansa ja tyhjensi sen. Ennenkuin hän sen kuitenkin pöydälle pani, vierähti haarikan pohjaan jotakin.

»Uutta juotavaa», komensi hän. Ja pian olivat haarikat kuohuvaa olutta täynnä. Antti veti vieraan haarikan eteensä.

»No en luullut toden totta tänä iltana virkaveljeä kohtaavani. Mitäs me tässä turhiin loruihin aikaamme kuluttaisimme. Eiköhän lystiksemme koeteta, mitä kumpikin taitaa, noin huihin vuoksi vaan».

»No siihen olen minä valmis», virkkoi vieras.

Tarttuen siihen haarikkaan, joka äsken oli vieraalla ollut, kolautti Antti sitä toiseen ja taas virkkoi: »Ensin kaulaa kastellaan sitte ihmeitä tekemähän käymme». Hän joi haarikkansa pohjaan ja vieras seurasi esimerkkiä.

Välähtävätpä noidan silmät, kun hän vieraan näki pohjahan asti haarikan tyhjentäneen. Pirullisella riemulla alkoi hän nyt jutella.

»Kernaasti minä vertaiseni kanssa kilpailuun käyn, mutta ken takaa, oletko sinä minun vertaiseni».

»Koetetaan, koetetaan».

»Niin, koettakaahan, silloinhan mekin tiedämme, kuka teistä maailman pääpoppa on ja ketä meidän kunnioittaa ja pelätä tulee», lausui eräs mies häävieraitten keskeltä.

»No, hyvä! Tuokaa uutta olutta», virkkoi Antti.

Olutta tuotiin.

»Valitse nyt itsellesi toinen näistä», jatkoi Antti. »Minä tyydyn siihen, minkä minulle jätät».

Vieras veti eteensä toisen haarikan, yhäti tarkastaen ääneti Anttia. Äkkiä rehahti hän nauramaan, ruveten selittämään häävieraille:

»Tiedättekö te», sanoi hän »missä on noidan voima. Se on siinä, että ei pelkää ketään ja osaa toisia pelotella. Tämä Antti on osannut teitä pelotella ja nyt hän on mahtavin mies keskellänne. Mutta minäpä en häntä pelkää, vaan sanon suoraan, että hän on suuri valehtelija, konna, joka teidän olisi heitettävä ovesta ulos».

Nyt raivostui Antti. Hänen silmänsä kiiluivat vimhasta, pitkät, harmaat hampaat pyrkivät huulien takaa ikäänkuin saaliin kimppuun, hänen tukkansa nousi pörrölleen ja partaansa hän kädessään veteli silmänräpäyksen, ikäänkuin tuumien, mitenkä on hänen hävytöntä muukalaista rankaistava. Nyt ojensi hän päänsä pystyyn, nosti kätensä vierasta kohti ja lausui:

»Tuonen voimat, turman tuojat,
Manalaisten mahtavimmat
Tuolle tuokohon häpeän,
Iki-itkut ilkiöille.
Liian suopea ois surma
Liian helppo helvetissä,
Ankarista ankarimman,
Rangaistuksista rajuimman
Ansaitsee hän ainiaaksi.

Korpiksi jos kohoaisi
Linnun teitä liitämähän
Pellon sontaa sonkimahan
Nurmen alta nuokkimahan,
Viel' ois kelmillä keveä
Liian helppo herjaajalla.

Kalaksi jos katoaisi
Järven jätkäksi tulisi
Viel' ois heittiöllä helppo
Viel' ois vaivat liian lievät.

Sudeksi tuo survatkahan
Metsän hulluksi hukaksi
Luppakorva luntioksi
Häijyksi on hännäkkääksi.

Älköön ilmoisna ikänä
Kuuna kullan valkeana
Pääskö tuosta pälkähästä
Ihmislapsien iloihin
Osakkaaksi ihmisonnen,
Jollei konsa kuonohonsa
Suuhunsa saa suuruseksi
Leipäsuolaa leukoihinsa

Neijon kaunosen kädestä».

Ei ollut hän vielä loppuun hirmuista kiroustansa sanonut, niin jo rupesi vieras vaalenemaan, horjumaan; kaatui sitten lattialle ja rupesi ylönantamaan.

»Mene kurja tunkiolle saastaisia sisuksiasi tyhjentämään», lisäsi noita, ja tarttuen voimakkain käsin kovaonniseen, raastoi hän koko hääväen kauhistukseksi miehen tunnotonna ulos.

Äänetönnä, kauhusta vavisten seisoiivat häävieraat vielä jonkun aikaa, ja rupesivat sitten hitaasti yksitellen kotiinsa vaeltamaan. Ei koskaan näkynyt sen koommin tuota reipasta uljasta muukalaista niillä tienoin, eikä hänen ruumistaankaan kukaan löytänyt. Mutta Louhelan Antin kuuluisuus kasvoi kasvamistaan. Kaikkiällä häntä kestittiin ja hyvänä pidettiin, sillä ei kukaan uskaltanut niin vaarallisen miehen vihoihin joutua.

II.

»Voi äiti! Kultaani ei kuulu.»

»Älä lapseni ole vielä huolissasi, kyllä hän vielä tulee. Tapahtuuhan elämässä aina kaikellaista odottamatonta.»

Äiti silitti lohduttavasti tyttärensä vaaleita suortuvia, koettaen näyttäytyä niin iloiselta kuin mahdollista, mutta epätoivo hänenkin kasvoistaan jo kajasti.

Päivä kului, vieri viikko, toinen, mutta kaivattu ei palannut. Jo oli Helena, Koivulan emännän ainoa tytär, itkenyt kuiviin kyöneleensä, vakavana, hiljaa huokaellen työskenteli hänen äitinsä kotoisissa askareissa. Talon työt olivat seisattuneet, sillä ainoa talon mies oli poissa — tietämättömiin kadonnut. Matti oli nuorena maankulkijana taloon tullut, jäänyt sinne talvipakkasia pakoon, eikä sen koommin talosta lähtenyt. Emäntä kohteli häntä kuni omaa poikaansa ja kesäisissä ulkotöissä, talviaskareissa oli hän Helenan sydämmen voittanut. Yhdessä olivat he kasvaneet ja yhtehen päättivät ikipäiviksi jäädä. Jo oli hääpäivä määrätty Helluntaiksi ja Matti läksi Pietarista häätarpeita hankkimaan, mutta siltä matkalta ei hän milloinkaan palannut. Liekö hänet sitten rosvot surmanneet, vai sudet syöneet.

Syrjässä muusta kylästä törötti Koivula yksinään, sen asukkaatkin olivat tottuneet enimmäkseen erillään muusta kylästä olemaan. Mutta Helena ei huomaamatta jäänyt. Hänen solakka vartalonsa oli jo kauan saanut emäntien silmät kesä-aamuina heinää lyödessä itseensä kiintymään. Kylän pojat tiesivät lopen hyvästi, ettei hänelle kukaan kylän tyttö vertoja vetänyt. Olipa hän kirkkomäellä vieraatkin saanut kysymään: »kenenkä tytär tuo soma tyttö on?»

Jo oli Helenalla sulhasia käynyt iso joukko toista kymmentä, naapuripitäjäänkin oli häntä rahomassa käyty, mutta hän ei ollut enää saatavissa. Matilla oli hänen sydämmensä, Matissa oli hänen elämänsä.

Kylässä tuumittiin ja ihmeteltiin. Minne oli Matti lähtenyt, minne oli hän kadonnut. Olisiko riita syntynyt hänen ja emännän välille, ja hän lähtenyt samaa tietä kuin hän oli tullutkin, vai olisiko Helena hänet hylännyt ja hän siitä syystä ikipäiviksi talon jättänyt. Käytiin kyllä tavan takaa Koivulassa urkkimassa, mutta yhtä vähän antoi äiti kuin tytär tyydyttävän selityksen.

Sunnuntai-iltana oli kylän nuoriso kokoontunut eräsen taloon leikkiä lyömään... Hiki virtasi pelimannin otsalta ja punasina hehkuivat tyttöjen posket.

»Susi, susi, katsokaa, susi istuu tuolla joen penkereellä tänne päin vilkuen», huusi yksi tytöistä syökseyen säikähtyneenä latoon.

Heti tempasivat nuoret miehet mitä aseita käsiinsä saivat ja läksivät petoa hätyyttämään. Pelimanni pani soittokoneensa pölkylle ja lähti ovelta katsomaan.

»No enpä ole ijässäni noin rohkeata sutta nähnyt. Tuskin on vielä hämärtämään ilta käynyt, niin tuo vonkale jo tulee koiria tavottelemaan. Eipä ole pahaksi onneksi pyssymiestä kylässä. Katsokaas vaan tuota pakunaa. Ei ole millänsäkään, vaikka joukko poikia sen kimppuun rientää. Häntäänsä vaan häilyttää.»

»Voi noita pelkureita», äänsi yksi tyttö joukosta. »Eivät uskalla pedon kimppuun käydä.»

»No, jopas tuo läksi kuitenkin astua lönkyttämään metsään päin», virkkoi taasen pelimanni. »Mutta olkaa nyt varoillanne... Vielä se surman muutamalle koiralle tuo, eikä se lapsiakaan pois heitä, jos hampaisiinsa saa.»

Pojat tulivat takasin ja kauan keskusteltiin siitä, kuinka se susi katsoa murjotti ahdistajiinsa, kuinka sillä toisista oli enemmän rusappa toisista harmahtava turkki, millaiset korvat sillä olivat, mutta kaikki olivat samaa mieltä siitä, ettei se laisinkaan hampaitaan irvistänyt, vaan päinvastoin häilytti häntäänsä aivankuin paras kotikoira.

Mutta pianpa haihtui susijuttu, kun kylästä tuli uutinen, että kohtsiillään tulee Koivulaan »tupakaiset»... Jokaikinen töppönen silloin kiireemmän kautta liikkeelle läksi, ja kaikki ohjasivat kulkunsa Koivulaa kohden.

Surkeata oli nähdä Helenaa, kun hän kuuli taasen sulhasten tulevan.

Hän pyysi äitiään kieltämään tupakaisten pidonkin, mutta äiti arveli, että antaahan noitten tulla, haihduttaapa uusi tapaus vähän tytön surua. Jo tulla törmäytti sulhanen pihalle: roteva, ruskea partanen mies, joka ensi silmäyksellä jo säikytti nuorison.

»Herra Jumala!» kuului joukosta. »Tuohan on Louhelan Antti!»

Tukahduttava hiljaisuus vallitsi, kun sulhanen astui puhemiehineen tupaan.

Huultaan purren mulkoilivat kylän nuoret miehet kosijaan, joka uskalsi edes yrittääkään viedä kaunottaren heidän joukostaan; vaaleina, pelokkaina tuijottivat neitoset kuuluisaan poppamieheen, joka niin odottamatta oli tullut heidän sunnuntai-iloansa häiritsemään.

Kosimistemput alkoivat, mutta takasin vei Helena heti paikalla rahat. Sulhanen katsahti ensin kummastuen, mutta pian sen jälkeen ylevällä ivalla morsiameen, vieden rahat hänelle uudelleen... Kun morsian kuitenkin vasten tavallisuutta heti paikalla heitti silkkiliinan rahoineen takasin, loppui Antin kärsivällisyys. Hän ei ollut tottunut vastahakoisuuteen. Uhkaavana nousi hän seisoaalleen ja kääntyen yleisöön virkkoi: »Minä tulen vielä kerran takasin, mutta voi teitä, jos tyttö ei silloin rahoja ota vastaan.» Sen sanottuaan läksi hän.

Kauan katsoivat vieraat äänetönnä toisiinsa ja läksivät sitten pelokkaina kotiansa kohden astumaan.

Mutta metsän vierustalla istui taasen susi pitkin kylätietä kulkevia tähystellen. Silloin lausui pelimanni: »Tuo ei hyvää ennusta. Katsokaa tuonne. Siinä on yksi hänen apulaisistaan.»

Nämä sanat lensivät nuolen nopeudella suusta suuhun ja kun muisteltiin poppamiehen viimeisiä sanoja, ei kukaan enää epäillyt, että koko kylä oli hukassa, jos Helena kieltäytyisi Louhelan Antille menemästä. Kylänvanhin jo ajatteli, että siitä voisi suurta hyötyäkin olla, jos sellainen maankuulu mahtava kylän vävyksi saataisiin. Eipä silloin vieraitten vihat raavaisin osuisi, eikä saunoissa kummitukset viihtyisi.

Mutta jumalinen Rist-Riehkalan Katri ei siihen tyytynyt. Hän meni suoraan Koivulan emännän puheille ja selitti, että Jumala sen on sallinut, jotta Helena menisi Louhelan Antille. Kuka sen ties, kuinka hyvä mies hänestä vielä voisi tulla, jos hän kristillisen vaimon saisi. Ehkä hän vielä oikealle tielle perkeleen pauloista palaisi ja iloksi tulisi taivaan valtakunnalle.

Helenan äiti ei kuitenkaan näille puheille korvaansa kääntänyt.

Mutta Antin apulainen, susi, se tuli yhä rohkeammaksi. Kerran kun Helena aamun koittaessa meni kaivolta vettä noutamaan, tuli susi niin lähelle, että hän ämpärin kaivoon viskasi ja hädin tuskin kotiin pakoon pääsi. Ja minne Helena tahi hänen äitinsä läksikään oli susi aina kuni paholainen kintereillä.

Sattuipa nyt kylän vanhimman paras lehmä mahoksi tulemaan ja toisesta talosta kana pesälleen kuolemaan, silloin ei kyläläiset enää tahtoneet kauemmin kärsiä; he kokoontuivat miehissä Koivulaan ja sanoivat emännälle, että tässä ei enää mikään juonittelu auta. Hänen täytyy antaa tyttärensä Louhelan Antille. Silloin hyrähti hellä äiti itkemään ja virkkoi: »Tehkää, mitä te, hyvät naapurit, paraaksi katsotte».

Vielä samana iltana lähetettiin Antille sana, että nyt oli Helena valmis hänelle tulemaan.

Kylän pojat kyllä hammasta purivat, tytöt kyllä surkuttelivat Helenan kovaa kohtaloa, mutta eiväthän pojat mitä noidalle voineet ja tytöistä moni ajatteli, että kun Helena on tieltä pois saatu, niin saadaanpahan pojat taasen liikkeelle.

Olivathan kylän paraat pojat vaan Helenan tähden häähommansa jättäneet.

Helenan tila oli kamala. Teillä tietymättömillä oli Matti. Jos hän olisi tietänyt hänen kuolleen, olisi hän vähemmän lukua pitänyt, mihin hänet myytiin. Mutta jos hän vielä elossa oli, jos hän palaisi hääpäivän jälkeen! Haamuna liikkui hän kujassa lehmiä hyväillen, tietämättä missä hän oli, ketä hän puhutteli.

Syödä ei hän voinut ollenkaan ja laihtui päivä päivältä niin, ettei poskien ihanasta punasta enää jälkiäkään ollut jäljellä. Silmien alle ilmaantuivat mustat kaaret, saattaen polosen äidin epätoivoon. Haudan kolkkaus vallitsi Koivulassa, jossa ennen niin suloinen kotilämpö, niin onnellinen, hiljainen perhe-elämä oli vallinnut.

III.

Helena on kihloissa. Häävarustukset ovat valmiina. Äiti panee huokaellen, itkusta turvonnein silmin, iltasta pöytään. Synkkänä, äänetönnä istuu Helena penkillä, kädet veltosti ristissä polvilla, pää kallellaan ikkunan reunaa vasten. Hänen silmänsä tuijottavat haaveksivasti metsään, aivankuin näkisi hän sieltä kaivatun ystävänsä tulevan.

»Katso äiti, tuolla hän tulee, kuinka uljaalta hän näyttää.»

Äiti kuulee hänen houreensa, mutta ei sano sanaakaan. Hänen sydämensä on niin täynnä, että sieltä itkua purkaus pääsisi ensimmäiseksi, jos puhua yrittäisi.

Samassa astuu tupaan Rist-Riehkalan Katri.

»No, mitenkä se morsian jaksaa,» hän heti ovella alkoi. »Ai, ai, laiha yhäti vaan... Pitäisi syödä paremmin... No niinhän ne morsiamet ovat aina: ennen häitä laihtuvat ja vaalenevat, häitten jälkeen rupeavat pulleiksi punakoiksi käymään.»

»No, vieläkö sinua mahtava sulhasesi pelottaa,» kysyi hän, käyden Helenan viereen istumaan.

»Ei,» vastasi Helena koneentapaisesti.

»Se on oikein, tyttöseni. Mitä sinä hänestä pelkää. Ei hän sinulle pahaa tee... Ja mikä mahtava emäntä sinusta tulee... Sellainen suuri kartano, viisi lypsävää lehmää, lampaita kymmenittäin ja hevoset ja hopeaiset siiat ja mitä vaan toivoa saattaa. Kuuluu olevan paljon puhasta rahaakin... Ja kaikki ihmiset sinua silloin pelkäävät, kunnioittavat. Eikö se ole ihmeellistä, kuinka Jumala johtaa meidän askeleitamme. Kukapa olisi kuukausi sitten uskonut sinun tulevan Louhelan Antin mahtavaksi emännäksi... Mutta muista Helena, mitä Herra on sinulle käsenyt. Kärsivällisyydellä ja Jumalan polvella on sinun ohjattava hänen askeleensa oikealle tielle, ettet sinä pahennukseksi tulisi.»

»Katso tässä,» sanoi hän ottaen sisälöstään palan leipää. »Tämän voileivän olen minä sinulle siunannut. Kolme apostolin kirjasta olen lukenut kolme lukua kustakin ja kolme kertaa olen sille suoloja riputtanut siitä suuresta suolakontista, joka on jo kolmelle sukupolvelle onneksi ja menestykseksi ollut. Syö se maata käydessäsi ja lue sitten kolme kertaa Isämeitä ja Uskontunnustus ja Herrasiunatkoon. Se sinulle onnen tuopi.»

Hän antoi Helenalle leipäpalan, jonka tyttö pisti poveensa.

Vielä rupatti Katri kauan aikaa, ja läksi viimein, luvaten seuraavana päivänä tulla auttamaan...

Hänen mentyään istui Helena vielä kauan ikkunan kohdalla; äiti puuhasi yhäti, tupaa siivoten ja ruokia seuraavaksi päiväksi valmistaen. Hän ei huomannutkaan, että Helena nousi penkiltä, hiipi ulos ja läksi hitaasti metsään päin kävelemään.

Helena tuli metsän reunaan, tunkeutui tiheään pensaikon läpi ja pyrki yhä kauemmas aivankuin olisi salainen voima hänen askeleitaan yhäti eteenpäin johdattanut. Hänen silmänsä tuijottivat haaveksivasti eteensä, hänen hiuksensa olivat hajallaan, kesäisen yön viileys ei häneen tuntunut.

Jo levitti aamunkoi punaisen vaippansa itäiselle taivaalle, linnut heräsivät unestaan ruveten vierastaan viserryksillä tervehtimään. Helena istui matalalla kivellä, lirisevän puron reunalla, joka vasta oli keväisestä kiireestään päässyt ja nyt rauhallisena suuteli kevätaurinkoa etsivien pulpukaisten päitä. Mitä ajatteli neito, minne oli mielikuviutus hänen sielunsa liidättänyt?... Äsken luuli hän olevansa matkalla taivaasen, jonne hänen sulhonsakin oli mennyt. Hänen jälkiään oli hän seurannut läpi niittyjen, metsikköjen, mutta puron kosteaan laaksoon tultuaan, heräsi hän unelmistaan. Nyt luuli hän olevansa hylätty kerjäläistyttö, jolla ei ollut ketään omaisia, ketään ystäviä. Linnut vaan hänelle ystävyyttään osoittivat, niitten laulua hän nyt istahti kuuntelemaan, sillä hän ymmärsi niin hyvin heidän puheensa, »Tule meidän seuraamme», lauloivat he, »meillä ei ole suruja ei huolia, aamun koittaessa alkaa ilomme ja illan tultua nukumme tyytyväisinä oksallemme riemuiten seuraavaa aamun pikaisesta tulosta». — Ja Helena luuli lintu olevansa, hän rupesi laulaa hyrisemään itsekseen ja sai linnutkin äänettöminä itseään kuuntelemaan.

Mutta eipä siinä kyllä. Metsän reunaan ilmaantui harmahtava eläin ihailemaan hänen lauluaan; se astui hitaasti häntä kohden, tavan takaa seisattuen aivan kuin lupaa pyytäen lähestyäkseen.

Ja Helena huomasi eläimen. Hän oli monta kertaa ennen sitä säikähtäen pakoon juossut, mutta nyt ei hän säikähtänyt... Päinvastoin viittasi hän sille kädellään sanoen: »Tule, tule tänne susirukka, älä pelkää... Olkaamme me ystävyksiä... Yksin hylättynä, vihattuna kuleksit sinä metsässä, yksin olen minäkin». Ja susi lähestyi häntä askel askeleelta pelokkaasti hiipien ja häntäänsä ystävyyden merkiksi häilyttäen. Sen silmistä loisti niin ihmeellinen kirkkaus. Helena tuijotti kauan sen silmiin aivankuin hän olisi ennen muinoin ne nähnyt, ja rupesi eläintä silittelemään. Ja susi ymmärsi Helenaa, se nuoleksi nöyrästi hänen käsiään, murisi ystävyyden merkiksi ja koetti kaikin tavoin osoittaa, kuinka äärettömästi hän oli hänelle kiitollinen.

»Sinulla on varmaankin nälkä, ystäväni», sanoi Helena hetkisen päästä, ruveten taskustaan jotakin syötävää etsimään. Povestaan löysikin hän vihdoin leipäpalan ja ahnaasti tempasi susi sen hänen kädestään...

IV.

Koivulassa vietetään häitä. Voitokkaana istuu Louhelan Antti pöydän päässä, vieressään nuori ihana Helena. Hääväki liikkuu vapaasti, se on jo tottunut Antin seuraan. Onhan Antti nyt kylän vävy ja suojelija. Helenan katseesta välkkyvä tavaton onnellisuus, hänen silmänsä säihkyvät riemusta, mutta jotakin salaperäistä heijastuu kuitenkin hänen kasvoistaan.

»Enkö minä sitä sanonut», sanoo Rist-Riehkalan Katri Helenan äidille. »Kun se kerran on tapahtunut, niin ei se häntä enää peloita. Ja teki se siunaamani leipäpytökin oman vaikutuksensa».

»Ihmeellistä», sanoi Helenan äiti. »Eilen illalla oli hän vielä ihan sekasin ja tänä aamuna puhui hän jo ihan niinkuin toinen ihminen. Näytti oikein riemuitsevan onnestaan, suuteli ja hyväili minua niin, että minä olin pyörälle käydy. Herran tiet ovat käsittämättömät».

Hääriemu oli noussut korkeimmilleen, nuoret tanssivat, vanhat puhelivat vilkkaasti, mitkä vuoden toiveista, mitkä Helenan tulevaisuudesta. Silloin aukeni tuvan ovi. Silmänräpäyksessä vaikenivat leikit, hämmästyneinä tekivät kaikki tietä tulijalle.

»Mitä nyt?» kysyi kummastuen Antti.

»Herra Jumala!» kuului talon emännän kiljahdus väkijoukosta.

»Matti!»

Ennenkuin kukaan muu ehti sanaakaan sanomaan, astui tulija Louhelan Antin luo ja kauhea taistelu alkoi. Mutta jos oli Antti harteava, niin oli Matilla työntekijän rautakourat. Jäykkänä korisi hetkisen päästä Antti lattialla. Matti oli hänet kuristanut...

Kamala oli ollut ensimmäinen kohtaaminen, mutta se riemu, mikä ensi kauhistuksen jälkeen pääsi vallalle oli kahta suurempi. Nyt vasta kun tuon seudun hirmuisen painajaisen Matti oli tunkiolle heittänyt, tunsivat jokainen sanomattoman helpotuksen. Kun sitten koko hääväki oli saanut Matilta kuulla, kuinka tuo noita oli hänet vironsuudeksi manannut ja kuinka hän sitten leipäsuolan Helenalta saatuaan takaisia oli ihmiseksi tullut, silloin vasta kaikille selveni, millaisesta paholaisesta he olivat pelastuneet.

Salaa haudattiin samana yönä Louhelan Antin ruumis metsän syvimpään sopukkaan, Matti vietti kohta sen jälkeen häänsä Helenan kanssa, mutta pitkiin aikoihin ei koko paikkakunnalla löytynyt muita kuin Matti, joka uskalsi mennä Louhelan Antin haudan läheisyyteen.

HEVOSEN KERTOMUS.

Kovan onnen pojaksi minä näytin maailmaan tulleen. Tallissa oli silloin niin hirveän kylmä, että hampaat suussani kolisivat. Äitini maidolla tosin itseäni lämmittää koetin, vaan ei sekään auttanut. Mutta ehkä se lie onneksi ollutkin, että talvella synnyin. Emäntä otti minut tupaan, jossa minulle nurkkaan laitettiin oma asuinhuoneeni. Tosin oli se vaan muutamasta laudasta tehdyllä laipiolla muusta

huoneesta erotettu, mutta omani se oli kuitenkin. Sain siinä olla ja elellä aivan mieleni mukaan. Ja emännän tytär oli niin herttanen, niin herttanen minua kohtaan, antoi aina sormensa minun imettäväkseni; taputteli minua ja syyhytti korvien takaa. Kun sitten keväällä takasin talliin pääsin, en enää omasta äidistäni huolinut laisinkaan, eikä hänkään näyttänyt minusta välittävän. Tosin minä joskus pyrin hänen kanssaan leikkimään, mutta kun hän niin sydämmettömästi kumisti minulle korviaan, jätin hänet rauhaan. Kesällä tuli minusta ja Helenasta, — niin se emäntä tyärtään kutsui, minä kyllä koetin välistä ystäväni nimeä lausua, mutta eihän jäykkä kieleni siihen koskaan pystynyt, tuli vaan aina ihahaa tahi öhöhö. ei mitään muuta — niin, minusta ja Helenasta tuli kesällä vielä paremmat ystävät. Yhdessä kävimme suolaheinässä, yhdessä lojoimme tuolla tuuhean puun siimeksessä. Me olimme hyvin harvapuheisia, erittäinkin minä, mutta johan tiedättekin mikä siihen oli syynä. Sen sijaan ymmärsi Helena minua niin erinomaisen hyvin. Kun minä vaan hännälläni karpästä tavotin, arvasi hän heti, että nyt siellä taasen on joku minua kiusaamassa. Karpäset olivat muuten meidän pahempia vihamiehiämme. Heinäaikana olimme kovassa työssä, Helena hikoili kaiket päivät enkä minäkään laiskana ollut. Kun heinäkuormaa rattaille pantiin, tasoittelin minä sitä joka puolelta ja kun äitini sitä rupesi latoon vetämään, seurasin minä aina mukana, pitäen silmällä, ettei se kaatumaan pääsisi. Ja jos joku heinäätullo kuormasta putosi, korjasin sen aina minä yhdessä Helenan kanssa. Ne oli onnelliset ajat, ne. Ei ollut huolia, ei suruja, kukat, taivaan linnut, kaikki olivat ystäviämme, — paitsi karpäset, niin, mutta kenenkä ystäviä ne ovatkaan, mokomat —.

Sillä tavalla minä siis kasvoin. Seuraavana talvena asuin äitini kanssa tallissa ja meistä tuli taasen hyvät ystävät. Taisi muija arvella, että parempi tuo poika-nulikka rattona, kuin ei ketään.

Aina ne vanhat akatkin poikien seuraa etsivät, mutta johan se lie sellaista maailman meno. — Kun rekikeli oli tullut, rupesi Helena opettamaan minua tyhjää vesikelkkaa perässäni vetämään. Ensin olin tuohon leikkiin vähän tyytymätön, mutta kun näin, kuinka hän raukka vesisaaviakin siinä vetää resuutti, rupesin katumaan ilkeyttäni. Mutta ei siinä hyvä tahtokaan riittänyt. Olin niin hiiden tottumaton sellaiseen, arvaahan sen, kun ei milloinkaan ollut vielä koettanut, mutta totuin siihen sentään viimein. Tyhjiälläni sitä sitten vetelin perässäni, kunnes opin ymmärtämään, mitä se Helena sillä tarkoitti, kun hän suupieliäni oikeaan tahi vasempaan nyki. Mutta ei se lyönyt, ei milloinkaan. Kevätpuolella talvea minä jo ystävästäni kulettelin perässäni, kuni mikäkin mestari. Ja lystiä se olikin, kun vaan ensin tottui.

Seuraavana kesänä kasvoin jo reippaaksi nuorukaiseksi. Välistä unohdin, että eihän sillä Helenalla ollut muuta kuin kaksi jalkaa ja minulla neljä. Niinpä kerran, kun kaivolle yhdessä läksimme, ja Helena tahtoi, että juoksujalkaa menisimme, niin potkasin minä sellaiseen lentoon, että Helena meni päistikkaa ojaan. Mutta en minä pahasisuinen ollut, olisin mennyt vaikka häntä auttamaan, jos olisin ehtinyt ajoissa takasin kääntyä. Eikä se Helena minua siitä torunutkaan, taputti vaan kaulalleni sanoen: so, so Mikko, ei saa niin tuimasti juosta. Minä olin tosin vähän liian rajuluontoinen jo siihen aikaan, mutta täytyihän sitä rakasta emäntäänsä totella.

Mutta vanhan emännän kanssa minä en toimeen tullut. Hän olikin niin hidas, vaikka kolmella jalalla käveli, niistä kolmas puinen, etten minä millään ihmeellä voinut pysyä hänen rinnallaan. Tietäähän sen, kuuma nuoruuden veri.

Seuraavana talvena minä täytin kaksi vuotta. Syntymäpäivääni minä en oikein muista, mutta se oli siihen aikaan, kun lumi-hanki on tallinikkunan yläpuolella, niin että täytyy aina lapiolla ikkunan kohtaan reikä tehdä.

Tänä talvena Helena jo valjasti minut pieneen saahkaan. Ajatelkaas kuinka ylpeä minä olin, saadessani äitini sunnuntaileikit päälleni. Katsokaas meillä hevosilla ei ole mikään häpeä, vaikka äidinkin vaatteisin puetaan. Ihmispojat ne eivät tahtoisi äitinsä hametta päälleen. Mutta ehkä syy onkin siinä, ettei meillä ole mitään erotusta miesten ja naisten puvussa. Kuten sanoin, oli tänä talvena suurimpana huvinamme ajella pitkin jäätietä, minä valjaissa ja Helena saahkassa. Huhhahhei sitä kyytiä. Ei muuta kuin lumi pöllysi ympärillämme. Kyllä se saahka välistä kumoonkin meni ja Helena lumeen tupsahti, mutta niin pian kuin huomasin, että ei se emäntäni enää mukana ollutkaan, käännyn takasin, tahi jäin odottamaan. Punaposkin, valkeana lumesta tulla humppasikin Helena jo luokseni ja sitten sitä taasen lähdettiin.

Kuu kesä vihdoitiin, sanoi Helena eräänä päivänä: »Nyt Mikkoseni, leikki pois. Tänä kesänä sinunkin pitää ruveta työtä tekemään.» Ei tarvinnut hänen sitä minulle kahta kertaa sanoa. Hänen äänellään oli jo minuun hurmaava vaikutus. Minä olinkin, — sanonko ma — minä olin häneen rakastunut. Hän oli niin ihana, niin kaunis, ettei koko maailmassa ollut hänen vertaistaan. Kun hän käänsi minuun kirkkaat silmänsä, siniset kuin taivaan laki, kun minä näin hänen vaaleat suortuvansa, joista muutamat vallattomimmat tunkeutuivat liinan alta otsalle aivankuin tuoreimmat tähkäheinät tallin heinäähäkin raosta, kun minä katsoin hänen punasia poskia, punasempia kuin mehevimmät apilaankukat, silloin rupesi sydämmeni sykkimään. Jospa en hevonen olisi, jospa olisin paremmin voinut ihastustani todistaa kuin hännän huiskimisella, korvien höristämällä, jospa olisin muuta puhua voinut

kuin tuo yksitoikkoinen »ihoho», niin sydämeni tunteet olisin purkanut, olisin sanonut, että elää ja kuolla tahdon hänen omanaan, hänen nöyrympänä palvelijanaan. Matta minä olen hevonen vaan, tosin ori, mutta en mitään muuta kuin orihevonen. Rakkauteni tunnustuksesta ei luonnollisesti koskaan mitään tullut, kunnes — — Niin, enhän vielä ole kertomuksessani niin kauas päässyt.

Se oli sitten syksyllä. Vanhaa emäntää näin minä hyvin harvoin. Mutta Helenan kasvoista saatoinkin lukea, että jotakin surua hänellä oli. Silloin kuulin eräänä päivänä pihalta muutaman vieraan herran puhetta. Minä unohdin mainita, että äitini oli jo kesällä viety pois, eikä sen koommin palannut. Liekö myöty vai minne lie joutunut. — Nuo vieraat miehet, herroilta ne vaatteista päättäen näyttivät, tulivat talliin, katselivat minua ja juttelivat keskenään, mitä lie jutelleet, minä en sitä ymmärtänyt, vaikka kyllä koetin heihin päin korviani höröstyä. Tuli sitten Helena talliin. Hän näytti niin surkean, murheellisen näköiseltä, rupesi itkemään ja rukoilemaan, mutta herrat vaan eivät olleet milläänkään. »Mene palvelukseen», kuulin toisen heistä sanovan. Helena tuli nyt minun luokseni, hyväili ja suuteli minua suuret kyynelkarpalot silmissä.

»Hyvästi Mikkoseni», sanoi hän. »Me emme näe enää milloinkaan toisiamme.»

Kuinka mielelläni olisin häntä lohduttanut, kuinka mielelläni olisin ajanut ulos nuo kovasydämmiset herrat, mutta mitäs voin minä.

Minut vietiin nyt ulos. Vanha emäntä tuli ovelle surkean, vaivasen näköisenä. Kuulin hänen sanovan: »Voi te sydämmettömät kruununmiehet. Eikö minua edes hautaan saa omalla hevosella viedä.» Hän sulki oven, minut sidottiin vieraitten kärrien perään.

»Hyvästi», sai vaan Helena sanotuksi, rupesi katkerasti itkemään ja katosi.

En voi sanoin selittää, kuinka sydämeni oli raskas, kuinka äärettömästi otin osaa armahani suruun. Me läksiimme liikkeelle ja rakas synnyinkotini katosi näkyvistäni puitten taakse.

Minä sain nyt paljon uutta nähdä, outoa kokea. Juostuani kärrien perässä sen verran, että hiki alkoi leuka-kuoppaa syyhyttää, tulimme herrastalon pihalle, jossa nyt minua pyöritettiin ja katsottiin sekä viimein talliin vietiin.

Tein nyt uusia tuttavuuksia. Siellä oli hevosia tallissa koko joukko. Erittäinkin herätti eräs nuori, pulska liinakko huomiotani, mutta se olikin niin nätti, että harvoin olen hänen vertaistaan hevosmaailmassa nähnyt.

Nyt alkoivat minulle kovat päivät. Joka päivä valjaissa olla sain ja juosta, että kuoha mahastani tippui. Enimmin suututti minua se, että he syyttä, suotta löivät minua. Minä kun oikein parastani panin, niin nuo pakanat vielä selkään sutkivat. Eräänä päivänä kiehuivat sisukseni kotiin palatessamme. Minut riisuttiin ja talutettiin talon rappusien luokse herran eteen. En tiedä itsekään kuinka siinä lie käynyt, mutta kun herra meni taakseni, potkaista läimäytin häntä oikein orihevosen tavalla jalkaan. Herra rupesi vongeltamaan ja talutettiin sisään. Minä sain tallissa rengiltä aimo selkäsaunan. Mutta anteeksi en pyytänyt, en vaikka.

Tämä tapaus se kuitenkin käänsi elämäni suunnan. Kun Wiipurin markkinat olivat kohta sen jälkeen, vietiin minut sinne.

Voi sitä komeutta, mitä minä nyt nähdä sain, taloja siellä oli yhtä paljon kuin kotona aidan seipäitä ja tiet ne olivat ihan paljaita, ympyriäisiä kiviä täynnä, niin että oikein tahtoi käydä ensi alussa jalkoja hellistämään, tietäähän sen — tottumattomuus. Mutta siellä minä vasta sain nähdä hevosia. No, niitä oli monta monituista kertaa enemmän kuin kirkolla. Minut sidottiin ensin eräitten rattaiden perään, jossa sain haisevia heiniä pureksia — nälissäni. Minulle eivät, näet, antaneet enää sen potkun jälkeen niin paljon kauroja kuin ennen. Siinäkö nyt minua käännettiin ja väännettiin, mikä jalkoja koetti, mikä suuta availi. Jo teki mieli purasemaan, mutta hillitsin kuitenkin itseni, onhan se sydän minullakin, niin hevonen kuin olenkin. Mutta ihan odottamatta sain aika läimäyksen selkääni ruoskalla. Silloin minä näytin heille, etten minä ole mikään leikkikalua. Tempasin itseni irti rattaista ja läksin. Joutui siinä kuka mikin jalkoihini, kaasoin siinä pöytiä ja tavaroita, ja siitäkös nyt äläkkä syntyi, rinkiämmänkin kun pyöräytin ristikerkkää turvalleen likalätäkköön, että ei kerinnyt älähtääkään, yhdeltä ryssältä sinkautin teekyökin jaloissani pyörimään, niin että tulta säihkyi. Se oli tuimaa menoa, uskokaa pois. Kyllä minä tiesin, että auringon nousuun päin se rakas kotini ja armahani oli, mutta sinnepäin en päässyt. Mitenkä siinä kiireessä kuitenkin lienen sekaantunut, mutta takerruinpa niin pahasti rattaitten väliin, etten ihmeeksikään eteenpäin päässyt. — Ja nyt sain taasen selkääni oikein Porvoon mitalla. Mutta kovan panin minä kovaa vastaan. Kun ne minut sitten valjaisin panivat, rupesin vinkuroimaan ja kun ne löivät, potkasini, potkasini, että aisa rytisi. Kuulin sitten seuraavan keskustelun:

»Mitä ori maksaa?»

»Kolme sataa markkaa.»

»Tuollaisesta pahatapaisesta, oho! Kunhan tuo sinulta itseltäsi ensin hengen ottaa, niin myyt sen kolmesta kymmenestä.»

»Ei ole minun henkeni lasipurkissa.»

»Saviastiassako?»

»No, mistä arvasit! Ihan siinä savipadassa, josta sinun henkesi likaviemäriin viskattiin. Sieltähän se isäsi on sen humalapäissään löytänyt.»

Tuli siihen taasen uusi ostaja. Nuori, pulska mies. Hän taputti minua kaulalle, jutteli minulle ystävällisesti, katsoi hampaitani. Oikein tuntui hyvällä monesta aikaa olla niin hyväntahtoisen ihmisen kanssa tekemisessä.

Ja kuinka kävikään. Hän ajoi minulla, ja kaupat syntyi. Uusi isäntäni vei minut eräälle likaiselle pihalle, jossa sain kuroja ja heiniä eteeni. Jo rupesin toivomaan parempia päiviä, mutta juuri kun olin hyvälle tuulelle tullut, juohtui Helena mieleeni, ja katkera ikävä iloni tukahutti. Jospa vaan yhden kerran saisin vielä häntä nähdä, ajattelin kyyneleet silmissä.

Seisoin siinä sitten kauan, aurinko meni levolle, tuli pimeä syysyö. Ajanratoksi ja kun olin vatsanikin täysin tyydyttänyt, rupesin kuvettani hankaamaan rattaan pyörään. Tekeehän sitä joutenollessaan jos jotakin. Talosta kuului yhä melua, lauloivat, noituivat ja pitivät mitä jumalattominta elämää. Voi voi sitä maailman menoa sentään, ajattelin. Vaikka ihminen niin paljon korkeammaksi olenoksi luotu on, niin tuolla tavoin hän elää rähmäästä; minä en ole kuin tavallinen luontokappale vaan ja näin kiltisti seison paikallani nurkumatta, kiukuttelematta. En ollut siihen asti nähnyt vielä laisinkaan, kuinka kurjaksi Jumalan kuva voipi viinan valtaamana tulla. — Minä häpeän, toden totta, ruveta teille kertomaan, mitä kaikkea sinä yönä sain kuulla, sain nähdä. Olen hevoseksikin liian hienotunteinen. Te kuulijani kun olette ihmisiä, niin luonnollisesti pahastuisitte hevosen suusta kuullessanne, kuinka ihmisarvoa jo on voitu saastuttaa. Menemme siis sen yön tapahtumain sivuitse.

Aamu alkoi jo heloittaa itäiseltä taivaalta, niin kauniina, niin puhtaana. Mutta minusta tuntui kuin olisi se tahallaan vähän viivytellyt, ettei sen odottamatta ilmaantuessa tarvitsisi kaikkea pahuutta vasten silmiä katsoa. Se on kokenut jo vähäsen. Mutta eihän meidän pitänyt siitä asiasta puhuaakaan.

Niin, aamuaurinko oli jo noussut, kun uusi isäntä vihdoinkin tuli hoiperrellen luokseni ja minua valjastaa tunnistamaan rupesi. Tuo nuori mies, joka eilen illalla vielä näytti niin miellyttävältä, niin puhtaalta muitten rinnalla, hän oli nyt ihan täydessä tellingissä, retkahti rattaille ja huusi minulle: »Anna nyt hepo mennä, että auringon silmille lika räiskyy.» Ja minä läksin. Yön kylmässä seistuessi, olinkin halukas jäseniäni pehmittelemään, sillä sivumennen sanoen, minä pidin voimieni mukaan huolta terveydestäni. Kun ei isäntä minua minnekään ohjannut, aloin suunnata askeleeni kotiin päin. Ja liekö siihen syynä ollut sattumus vai minun hevosaistini, jota Jumala ihmisille ei ole antanutkaan, minä löysin tien maantielle ja nyt sitä alettiin kulkea tömistää minun kotiani kohden. Osan matkasta kulin ihan omin päin, mutta kun aloin kotiani lähestyä, heräsi isäntäni — hän oli, näetten, nukkunut. Istumaan noustuaan rupesi hän silmiään hieromaan ja huusi: »No en ole mokomaa hevosta ennen markkinoilta ostanut. Suoraan menee kotiani kohden.» Hän läppäsi sävyisästi minua lautasille ja taasen lähettiin eteenpäin viuhtomaan, nyt täysintä ravia. Häntä näkyi huvittavan juoksuni. »Oikeinhan sinä olet mestari juoksemaan, Polleni», virkkoi hän ja uhitti minua yhä kovempaan vauhtiin. Vähän minua harmitti; kun tuo rupesi minua suomalaista hevosta, Polleksi, muukalaisella nimellä kutsumaan, mutta hänen tahtonsa täytin ja heittäysin täyteen laukkaan. Jo alkoi kotini katto näkyä, jo nyykyttivät tuttavat puut minulle päätään, jo näin savun tupruavan oman rakkaan synnyinkotini kiukaasta. Heijaa! Tuossa se on. Minä pyörähdin innoissani, muistamatta olla varovainen, sillasta portille, mutta voi taivahan taattu, kärryjen oikea takapyörä menikin ojaan, ja kärryt kumoon. En seisahtanut enää siinä, nytkäsin — ja aisat menivät poikki, minä riensin portin eteen. Ja kenen sain minä nähdä! Helena syöksyy puoleksi alastomana tuvasta.

»Mikko», huutaa hän, mutta juoksee heti ojassa voitottelevaa isäntääni auttamaan. Hän talutti tupaan polosen miehen, jonka kasvot olivat aivan verissä. Minä luin ystäväni silmistä moitteen, joka sanoin sanottuna olisi melkein näin: »Mitä olet sinä, rakas Mikko, tehnyt!»

Mutta Jumala oli niin tahtonut. Helena vei minut hetken odotettua talliin, silitteli ja hyväili minua. Minä näin ilon kyyneleen hänen silmissään, vaikka niissä samalla olinkin surullista osanottoa. Luultavasti oli isäntäni vaarallisesti sairaana. — Seuraavana päivänä sain viedä armaani kirkolle, jossa entisiä hevostuttaviani luulin saavani tavata, mutta, ei; hän seisatti minut vaan hetkeksi erään talon luo, josta niin kummallinen haju levisi ilmaan, aivankuin siellä olisi ollut kaikki maailman yrtit koossa. Sieltä tuli hän pari pientä pulloa kädessä ja heti palasimme me suoraan kotia.

Viikko kului. Eräänä aamuna kuulin puhetta pihalta, Helenan ja isäntäni äänet.

»Tuohan, rakas ystäväni se tänne, minulla on sitä ikävä», kuulin isäntäni sanovan. »Eihän se hevosen syy ole, jos kärryjen pyörä ojaan menee. Miksi en ohjannut häntä paremmin.»

Helena tuli talliin ja saattoi minut ulos. Tuvan rappusilla istui isäntäni vaaleana sairaan näköisenä, päässä valkea puhdas liina.

»Kuinka tottelevainen ja tyyni se rajupää on sinun käsissäsi», sanoi isäntä.

»No, ketä se sitten tottelisi, jollei omaa kasvattajaansa», sanoi Helena, taputtaen minua kaulalle. Hän oli oikeassa. Häntä olin valmis tottelemaan, vaikka kuolemaan olisi käskenyt.

»Sinä rakastat sitä hevosta», sanoi kysyvällä äänellä isäntäni, katsoen hellästi Helenaa.

»Kuinka en omaa Mikkoani rakastaisi», sanoi Helena.

»Tahtoisitko sen omaksesi?» kysyi isäntäni.

»Jos minä rikas olisin, niin maksaisin hänestä vaikka mitkä rahat.»

»Tehdään vaihtokauppa», sanoi nuori mies. »Minä annan Mikon sinulle, anna sinä minulle itsesi. Saat minut vielä kaupanpäällisiksi.»

Helena punastui.

»Armas Helena», jatkoi isäntäni. »Se on Jumalan sallimus, että minä niin ihmeellisellä tavalla tulin sinun luoksesi. Sinä olet minulle todistanut, ett'en vertaistasi sydäntä mistään löytää voi. Minä lupaan parantaa itseni. Ei viinan tippa tästä lähtien kurkkuani saa kostuttaa.»

Helena ei vastannut mitään, saattoi vaan minut takaisin talliin.

Seuraavana päivänä lähdimme kaikki kolme matkalla, jota kesti aamusta iltapuoleen asti. Vihdoin kuitenkin saavuimme perille, suurenlaisen talonpoikaistalon edustalle. Viikon päästä sen jälkeen ajoi isäntäni minulla pappilaan ja kolme viikkoa myöhemmin sain viedä Helenan ja isäntäni juhlapuvussa kirkolle.

Kotimatalla näin vilahduksella, kuinka isäntä suuteli Helenaa.

»Mikon ansio se on, että me yhteen jouduimme», kuulin Helenan sanovan.

Siitä saakka olen ollut uudessa kodissani. Aina olen tyytyväinen ja iloinen ollut, sillä Helenan kasvoista olen aina onnen nähnyt heijastavan.

Tähän loppuu minun kertomukseni. Kun luulen, että siitä monelle voipi iloa ja hyötyä olla, olen sen kertoa tahtonut; mutta kun en itse kirjoittaa osaa, on sen minun puolestani tehnyt ystäväni Matti.

VIIMEISEN KERRAN,

OTJON VETÄJÄT.

Inkeriläinen pilkkajuttu.

Koko kylän väki on mitä kiireimmässä heinäntouhussa. Naiset haravoivat luokoa »vaaluille» tahi ajavat karheita ko'ompaan, miehet panevat kuormia ja purkavat niitä »sarraimiin», tyttöhulikot

haravoivat karisteita, pojannaskalit, jotka eivät vielä jaksa hangolla lepeitä antaa, laittavat kuormaa, pienet paitaressut odottelevat päästäkseen kuorman päältä liukumaan, kun sitä sarraimen viemään lähdetään ja kaikkein pienimmät piimäsuut piehtarovat heinissä, imevät peukaloaan tahi huutaa mankuvat: »nännää!» Otsa hiessä hommataan. Minkä ahkerampi akka, sen harvemmin menee hän lapsensa suuta tukkeamaan, minkä laiskempi ukko, sen useammin panee hän piippunysänsä tulelle.

»No, mikä huuto siellä?»

Eräät kyläläiset, joitten niitty on äärimmäisenä päivännousuun päin, hosuvat haravillaan jotakin ja rientävät huutaen muihin päin. Jotakin harmaata näkyy nurmen sängellä. Jokin elävä! Mikä tuo mahtanee olla? Se lähestyy, ja pian on koko kylän väki juoksujalassa, rientäen suin päin mitä tuiminta kyytiä jäletysten. Niityn penkereellä kasvaa tuuhea, yksinäinen koivu. Sen ympärille kokoontuvat kaikki. Tuo kummitus on noussut puuhun.

»Mikähän tuo lienee?» kysyy yksi joukosta hengästyksissään.

»Ole vait!» ärjäsee toinen. »Kuka sen tietää.»

»Katsos pakanaa», sanoo taasen joku pienen vaitiolon jälkeen, jolla välin kukin suu auki, hengitystään pidätellen, on katsellut kummaa eläintä, »sylkee kouraansa ja näyttää kulakkaa vielä.»

»Vaan mitenkä saisimme sen sieltä käsiimme?» Kas siinä kysymys, johon ei ollut helppo vastata. Tuumailtiin siinä sinne tänne. Kukaan ei tohtinut puuhun kavuta. Lopulta tultiin siihen päätökseen, että koivu oli sahattava kumoon. Ja kohta lähetettiin pari poikaa sahaa noutamaan kolmen virstan päästä.

»Mutta meillähän on vielä karheet korjaamatta!» virkkoi yksi isännistä, kun tuossa hetken aikaa oli tuumailtu, tupakoittu.

»No, niin tässä on muillakin!» arveli toinen, »mutta ei nyt auta sitä katsoa. Ties kuinka kallis tuo eläin lieneekin. Ehkä saamme kymmeniä ruplia siitä.»

»Ehkä satojakin!» tokasi kolmas. »Rahat jaamme sitten kristillisesti», vakuutti vanhin joukosta.

»Minä ostan rahoilla itselleni verkahameen», sanoi yksi naisista.

»Ja minä lehmän», lisäsi toinen yhtä totisena.

Viimein tuli saha. Nyhrystettiin siinä sitte tuokion, puu kaatui ja eläin tupsahti maahan sen mukana. Rohkein joukosta kolautti sitä haravan lavalla ja jo joutui eläin riemuitsevain voittajain käsiin.

Paljain käsin sitä ei kumminkaan kiinni ottaa saanut, sillä se olisi siitä pilaantunut, kuten viisain joukosta vakuutti. Lakkiinsa oli sen joku pojista kaapannut ja nyt aika hampppua niityllä olevan maitopytyn luo. Ei ollut aikaa enää pestä tai kuivata pyttyä, sinne työnnettiin aarre lakin mukana.

Vaan nytkös pulaan jouduttiin. Mitä nyt oli tehtävä? Pietariin pitäisi se viedä, mutta kellekä voitaisiin niin kallis aarre uskoa. Ukot olivat juuri päättäneet sitä lähteä miehissä »kyöräämään» kaupunkiin, kun akat ilmoittivat, ett'ei he suinkaan aikoneet uskoa niin suurta rahasummaa uhkojen huostaan.

»Koht'sillään likittelette te ne puhtaaksi!» intti äkäisin joukosta.

Akkoja ei myöskään voitu yksin laskea. »Ettepä tekään maahhua antaisi», arvelivat ukot, ja niin päätettiin lähteä sekä miehet että naiset, ja tuuma pantiin jo toimeen seuraavana aamuna varhain päivän noustessa. Oli sitä siinä juhlasaatto; viidellätoista hevosella ajaa kömyytettiin kuni Hietämäen hienot herrat, morsianta Tuutarista ottamaan tullessaan. Muutamat olivat vielä panneet kalisevan kulkusen aisan sakaraan, jotta nähtäisi, ettei siinä kulussa ollut mitään »naukumamman poikia.»

Sattuipa tuttavias tiellä vastaan.

»No, mihinkä teitä Jumala viepi?»

»Ei meitä Jumala vie», vastattiin, »itsehän me päätäkauten matkalle lähdettiin.»

»No, millekä asioille?»

»Ka kumman elävän kiinni saimme ja sitä nyt Linnaan kyyditsemme.»

»Kummanko elävän. Minkä?»

»Mikähän lieneekin, siivekäs kissa tahi muu hameriikin otus.»

»Näyttäkäähän. Ehkä minä sen tunnen.»

»Sinäkö?» huusivat matkalaiset pilkallisesti ja läksivät taasen hyvää kyytiä ajamaan.

Jopa saavuttiin Pulkkahana ja päätettiin kerrankin oikein herroiksi mennä tsajua juomaan.

»Mutta yhden pitää aina olla vahdissa», arveli Kolovan Pietari, viisain joukossa.

»Emme me sitä teidän haltuunne usko!» tokasi Turilan Mari. »Meistä akoista jääköön myöskin yksi vahtiin. Jää sinä Liispetta kuoma», sanoi hän yhdelle.

»No, jäänpähän», vastasi tämä.

Nyt mentiin trahteeriin, jakaannuttiin eri pöytien ympärille ja komennettiin mahtavasti »tsaj!»

»Minä en ole vielä koskaan tsajua juonut sokurin kanssa», vakuutti eräs piirusilmäinen nuori mies. »Ennen paimenessa ollessa teimme kyllä 'saun'akan hau'emarjakukan' lehdistä tsajua.»

»Teittekö tsajua?» kysyi nauraen »polavoi», joka juuri tsajua oli siihen pöytään tuonut.

»Teimmepä niinkin. — Älä naura yhtään! — Otimme niitä lehtiä, kuivasimme ja hakkasimme hienoksi, niistä sitten keitimme vanhan kattilan pohjalla tsajua. Hyväähän se muuten olisi ollut, joll'emme liian väkeväksi sitä keittäneet olisi. Mepäs sitä juotiin vaan, vaikka vesi silmistä tippui — ilman sokuria tietysti.»

Näin kertoi Kelon Paavo.

»No, kuka valajaksi käypi?» kysyttiin. »Juoppi, sinähän olet tottunut siihen kullavedossa.»

»No, olkoon menneeksi!» Juoppi kääri oikean hihansa vähän ylemmäs, otti suuremman »tsainiekan», kaasi siitä »kipetkua» tsainiekkiaan ja kunkin kupin pohjaan.

»Meidän keittämämme tsaju oli ihan mustaa. Niinhän tämä on kuin paljasta varistettua vettä!» sanoi Paavo, aikoen ruveta juomaan. »Vai niin!» sanoi hän huomattuaan muitten huuhtovan sillä vaan kuppiaan. Jo seisoivat taas kaikki kupit rinnatusten lautasillaan, odotellen uutta voitelua, ja Juoppi aloitti tärkeän tehtävänsä. Hän tipautti pienemmästä tsainiekasta kunkin kupin pohjaan mustaa, höyryävää nestettä, kaasi suuremmasta pienemmän täyteen ja tästä taasen kuppiloihin. Kun näin kolmas osa kupin valkoista sisäpintaa oli tuon mustan tsajunesteen peitossa, täytettiin ne kipetkulla — oikein herroiksi yli reunojen, Nyt veti kukin kupin eteensä, otti palan sokuria, kaasi kupistansa lautaselle, asetti lautasen sitten vasemman käden sormien päähän, tahi antaen lautasen olla pöydän reunalla, kyyristyi niin, että suu tuli lautasen tasalle, puri sirpaleen sokuria, työntäen sen huulen ja ikenien väliin, muttristi silmät sirrilleen, huulet lautasen reunalle, puhalteli hiukan ja alkoi varovasti rytystä tulikuumaa herkkua.

»Kuulkaas», alkoi taasen Paavo.

»Suus kiinni nyt», ärjäsi Turilan Mari. »Onko tässä nyt aikaa kuuntelemaan sinun lorujasi. Juo nyt äläkä palpata.»

»Kyllä tämä on parempaa kuin se, mitä me keitimme, mutta se olikin paljon väkevämpää. Mutta, en minä kuitenkaan tuosta pidä lukua; minä syön mieluummin pelkkää sokuria.»

Näin arveli Kelon Paavo.

»Oho, poika!»

»Katsokaas vaan tuota purlakkaa!»

»Senkin hölöhuuli!» sateli hänelle vastaukseksi ja sokuriastia muuttui hänen edestään pöydän toiseen päähän.

»Kauankos tuo mörtsi ne sisäänsä purnuaisi», lisäsi vielä joku.

Tällä välin oli trahterin edustalle kokoontunut joukko uteliaita.

»Mitä teillä on siinä pytyssä?» kysyivät he.

»Mitä se teitä liikuttaa?»

»Ei, ei, mutta mehän kysymme vaan. Ei me puhuta kellekään.»

»Ei sittenkään!»

»Ne ovat varastaneet jotain!» lausui joku taaemmista.

»Mekö varastaneet? Suus kiini, kuka se olikaan!» Syyllisestä ei saatu selkoa.

»Niin, no, miksi ette sano sitten. Voihan kuka tahansa ajatella, että teillä on siellä joku varastettu kallis kapine, kun ette — — —»

»Sanotaanko heille?» kysyy nyt Liispetta vahtikumppaniltaan. Ja nyt päätettiin kertoa kaikki tyyni.

»No, kuulkaa sitten!» alkoi mies ja kertoi tarkasti alusta alkaen, kuinka eilisiltana siihen ja siihen aikaan, kun hän jo oli saanut latoon tuoduksi niin ja niin monta heinäkuormaa ja niin ja niin paljo vielä oli jälellä, kuinka hän nojatessaan heinäkuormaa vasten juuri tuumaili sitä ja sitä, kun äkkiä kuului melu päivännousun puolesta, kuinka hän oli säikähtynyt, luullen naapurinsa hulluksi tulleen ja niin edespäin. Suu auki kuuntelivat ääneti purkkaloiset.

»Onko sillä sarvet?» kysyi joku joukosta pelokkaasti, kun kertoja vihdoinkin oli niin kauaksi päässyt, että sai selitetyksi, mitenkä eläin pyttyyn saatiin.

»Odotahan!» vastasi kertoja.

»Ei se siihen vielä loppunut», ja hän jatkoi taasen kertomistaan. Siitä ei näkynyt aikovan loppua tullakaan. Hänet keskeytti kuitenkin Liispetta.

»Sitä en todellakaan muista», sanoi tämä sormi huulella, »oliko sillä sarvet vai ei, mutta kyllä minä luulen, kyllä minä muistan nähneeni vilahduksella jotain sellaista.» Niin jutteli Liispetta, pyyhkien pulleata nenäänsä sormillaan.

»No, näyttäkähän tuota!» sanoi taasen joku tavottaen pytyn kantta.

»Oletko koskematta, senkin lontus!» ärjysi vahtimies. »Päästät sen pakoon vielä, niin meidät piru perii.»

»Onko sillä kaksi, vai neljä jalkaa?» kysyttiin taasen.

»Sitäkään en tullut siinä kiireessä katsoneeksi», vakuutti taasen Liispetta, »mutta häntä sillä on. Jalkoja en ihmeeksikään muista.»

Nyt tultiin vahteja tsajulle kutsumaan. Kelon Paavo ja Turilan Mari tulivat vahtiin.

»Muistatko sinä, kuoma, kuinka monta jalkaa sillä on», kysyi Liispetta Marilta, »kaksiko vai neljä?»

»Kaksi, kaksi! Näinhän minä, kuinka se istui puussa kuni ihminen ja heristi meille kulakkaa.»

»Voi hyvät ystävät!» alkoi nyt eräs vanha Pulkkalan eukko, joka tähän asti totisena ääneti oli kuunnellut. »Ei se sitten ole hyvä elävä.»

»Kuinka niin?» kysyttiin.

»Onko se karvainen?» kysyi hän vielä.

»On! Vaalean harmaa ja siivekäs!» selitti Mari.

»Ei epäilemistäkään! Se on piru itse, ihan oikea perkele!»

»No, älähän toki! Olisko piru noin pieni?»

»Kyllähän se itsensä kuinka pieneksi tahansa saa. Minä olen sen itse nähnyt ja tiedän kyllä millainen se on.»

»No hiisi!» tuumaili Paavo peloissaan.

Ja nytkös melu nousi. Trahteerista hyökkäsivät tsajunjuojat ulos, luullen kalliin otuksen pakoon päässeeseen.

»Se on piru itse, ihan oikea perkele!» huusi Paavo.

»Mitä nyt on tehtävä?» voivotteli Mari.

Innokas neuvottelu syntyi. Muutamien selitysten jälkeen ei kukaan epäillyt, että heillä oli elävä piru pytyssä. Ja harkittiimpä nyt sinne sekä tänne. Poltettaisiinko se vai upotettaisiin? — — Päätettiinpä kaikissa tapauksissa viedä se kuitenkin Pietariin. Siellä saataisiin kyllä viisaammilta neuvoa.

»Vaan jos me laskettaisiin se pakoon», ehdoitta Paavo, mutta sitä ei otettu korviinkaan. Lähdettiin siis matkalle taasen.

Puolipäivän aikaan tultiin Moskovan portille, jossa juotettiin hevoset. Nytpä pisti Kolovan Pietarin päähän uusi ajatus.

»Onko täällä linnassa myytävänä vaikka mitä?» kysyi hän vesialtaan vartijalta.

»No, se on tietty!» vastasi tämä hymyillen.

»No, hyvä!» arveli Pietari. »Miks'ei täällä myytävänä sitten olisi tuollaisia pieniä pirujakin», kuiskasi hän naapurinsa korvaan.

»Mutta kalliitapa ne lienevät!»

»Se on tietty!»

»Meidän pitää ottaa siis selvä siitä, missä täällä on piruja myytävänä, Sinne varmaan tämäkin ostetaan.» Näin puhui Kolovan Pietari ja veteli tyytyväisenä pitkää partaansa sormiensa lävitse.

»Kyllä sen sentään näkee, kellä ei päässä ruumenia ole», lausui tuohon Kelon Paavo mielissään, ja taasen kulettiin jonkun matkaa pitkin leveätä prospektia. Jo tultiin Moikan sillan korvalle. Eräältä vorniekalta kysyy nyt Pietari, jotta missä täällä tsorttia olisi myytävänä. Vornieka luuli pirun kuvia tarkoitettavan ja neuvoi puodin.

»Enkö minä sanonut!» huudahti Pietari ja riemuiten ajettiin neuvotulle puodille. Pietari ja Mari astuivat puotiin.

»Hyvä päivä!» lausui Pietari.

»Mitä asiata?» kysytään.

»Paljonko maksatte te elävästä pirusta?»

»Kyllä minä teille —» ärjäsi ryssä, tavottaen kohennuskoukkuja nurkasta ja suin päin syöksyivät pirun kauppiaat ulos.

»Valehteli, vorniekan riivattu!» puhisi Pietari äkeissään.

»No, mitä nyt?»

»Eihän näissä puotiloissa niin kallista tavaraa osteta», sanoi hän nousten rattaille. »Nevskillä sellaisia kauppoja tehdään.»

Ohjasten perillä läimäytti hän väsynyttä hevoskonkariaan ja ponnistaen voimansa läksi tämä »neljäskyökkää» eteenpäin kompuroimaan.

Jo oli iltapuolta hyvä aika kulunut kun Nevskillle saavuttiin. Kysyttiin keltä kutakin, mutta ei tiennyt kukaan, missä tsorttia oli myytävänä, vielä vähemmin missä niitä ostettiin.

Yrittäpä jo Pietari passaassiinkin menemään, mutta sieltä kömyytti pois kortavoi, ärjyen: »passol tschuhna!» Koettipa hän kyllä selittää, jotta niin ja niin, — ja pisti kortavoille kopekan kouraan, mutta pois työnsi tämä sittenkin.

»Jospa edes kuulisi mitä on asiata, senkin ryökäle!»

Jo rupesi into masentumaan. Tehtiin viimeinen yritys. Lähdettiin talleamaan pitkin Kostinnoin käytäviä.

»Katsokaa! tuossa on ihan samanlainen!» huusi äkkiä joku joukosta,

»No, niin totta onkin!» lisäsi toinen, »tuolla vaan ei ole sarvia.»

»Mutta muuten ihka samanlainen.»

Riemu oli ääretön, melkein ilokyyneleitä vuodatettiin. Nyt astui Pietari puotiin — tällä kertaa yksin, sillä Turilan Mari oli vähän noin niinkuin — ymmärättehän — tullut liian puheliaalle tuulelle.

»Sano niin, jotta —», yritteli Mari rattailta neuvomaan, mutta Liispetta kuoma tukkesi kämmenellään hänen suunsa, sanoen: »Ole nyt hiljaa kuoma!» Ja Mari vaikenä hetkiseksi. Jo tuli Pietari mahtavana takaisin puotimies mukana. Mentiin niitten rattaitten luo, joihin aarre oli säilytetty. Ennenkuin kukaan

siinä hurmauksissaan ennätti mitään sanoa, kohotti puotimies pytyn kantta — ja voi surkeutta suurta! Nuolen nopeudella syöksyy maidon tahraama piru pytystä rattaille, rattailta maahan, maasta seinänvierustalla olevien arkkujen päälle ja siitä katolle — — —. Sen sitä näkivätki. — Kauhistus ääretön. Sillävälin kokoontui joukko kaupunkilaisia ihmettä katsomaan ja näitten nauru karmeli kahta kovemmin onnettomain maalaisten sydämmiä.

»Jo sen perkeleen piru vei!» lausui puotimies hänkin nauraen.

»No, se oli piru kumminkin?» sai Pietari kysytyksi.

»Olihan tuo aika piru, kun noin sukkelasti pakohon liiti, mutta me muuten saamme sellaisia piruju kahdella riunalla 'skolko hoseh'».

»Kahdella riunalla?»

»Onhan noita lento-oravia — — —.»

»Lento oravia, otjoko?» änkytti Pietari.

Suurella vaivalla pääsi poloinen kaupunkilaisten pilkkaa pakoon rattailleen. Ja allapäin pahoilla mielin lähdettiin kotiin junaamaan. Mutta sillä ei siitä päästy. Vielä tänäpäivänä kutsutaan saman paikkakunnan asukkaita »otjon vetäjiksi.»

PAPIROSSI.

Leirimuistelma.

Siitä on jo useita vuosia. Olin silloin vapaaehtoisena venäläisessä tarkka-ampuja pataljoonassa. Joutuuhan sitä ihminen eläissään kaikenlaisiin. Eipä tuo juuri hauskalta tuntunut, muuttaessaan valkean ylioppilaslakin karvaiseen univornmlakkiin, somat Rintalan tekemät ruokkeeni leveisiin ryssäin kansalliskaatioihin, kun vapaasta Apollon pojasta jouduin ryssäin komennettavaksi. Mutta vaihtelevaisuus on hupaista, ajattelin ensi kertaa univormuhousuihin astuessani, enkä siinä pettynytkään, en ainakaan mitä vaihtelevaisuuteen tulee. Olihan se vaihtelevaisuutta, kun kello 4 aamulla sai nousta lämpimältä vuoteeltaan, lämpimältä, jollei yöllä ollut teltan katon läpi satanut. Eikä siellä juuri yhtä hyvää ruokaakaan saanut kuin ylioppilastalon ravintolassa, mutta tyytyyhän tuo mies siihenkin, että tyhjän malkkinsa tyydykkeeksi saa tscherkaskihärän lihaa popsia ja voimakasta soppaa särpiä.

No, niin! Minä olin nyt siis ehta sotamies, olkapäälläni olevista nauhoista saattoi vaan minut eroittaa raa'asta sotamiehestä, sillä eihän siinä leirin pölyssä ja hiessä juuri suomalainen ylioppilas naamastani liene heijastanut. Sotamiehet minua kyllä kohtelivat kuin herraa ainakin, nimittivät minua »vashe sijajelstvoksikin», erittäinkin ne, jotka eivät tietäneet, että olin vaan pelkän »tshuhnan» poika.

Vaikealtahan tuo ensin tuntui, marssia täysissä tamineissa tuntikausia, mutta kun olkapää kerran oli tottunut kivärin painosta puutumaan, kun rintaa ei enää ahdistavan sinellirullan alla pakottanut, kun silmät olivat oppineet autuaitten tavalla vasten aurinkoa katsomaan, niin astuihan sitä aivan koneellisesti, sillä tuskin ihminen missään voi muuttua siihen määrään koneeksi kuin harjoituskentällä, jossa kädet ja jalat tuntuvat enemmän tottelevan komentajan kuin omaa tahtoa. Heinäkuu rupesi jo lähenemään loppuaan. Suureen paratiin tehtiin valmistuksia. Päiväkaudet marssittiin, hikoiltiin. Ja jo tulikin tärkeä päivä. Viileänä heloitti aurinko vasta itäisellä taivaan rajalla ylösnoustessamme, siellä täällä kimalteli vielä hopeainen kastehelmi pölyn alla riutuvaa lehteä elvytellen.

Pian oli pataljoona liikkeessä, ja tuimaa kyytiä astuttiin harjoituskentän perälle, jonne joka taholta joukkoja riensi. Hänen Majestettinsa piti vastaanottoparaatin. Kun monta tuntia oli rivissä seistu, tuli korkea seurue ja parati oli pian ohitse. Joukot komennettiin nyt eri taholle ja pieni »leikkisota» seurasi. Tätä kesti taasen useita tunteja ja koko ajan saimme me yhtä mittaa olla liikkeessä. Kello kuudesta kymmeneen olimme saaneet melkein liikkumatta paikallamme seista, kello kymmenestä kahteen marssia, ja usein juoksujalassa. Olimme rientäneet yli soitten, niittyjen, tunkeutuneet läpi nuoren tiheän kuusikon yhä vihollista kohtaamatta, mutta kun se vihdoin tuli näkyviin ja meidät komennettiin maahan pitkällemme ampumaan, tuli tieto, että taistelu jo oli päättynyt.

Nyt ei ollut muuta jälellä kuin lähteä kotiin marssimaan. Matka ei ollut pitkä, mutta aivan tarpeeksi

niin väsyneille kuin meille, olihan vaan noin puolentoista peninkulmaa. Laulajat komennettiin pataljoonan etunenään ja niin sitä lähdettiin. Laulu, sellaista ryssäin kiruntaa kuin se olikin, antoi kuitenkin reippaalla tahdillaan hiukan vireyttä jalkoihin, mutta siitä ei kauaksi ollut, pianhan ne uupuivat laulajatkin. Astua nahjustettiin siinä nyt sitä. Minä kuletin jalkoja perässäni, kuten muutkin. Sairasvaunut on kyllä tällaisissa tapauksissa venäläisen vapaaehtoisien pelastus, mutta minun kunniantuntoni ei sitä sallinut. »Kestänhän tässä minä jos muutkin», arvelin, ja painaen lakin takaraivolleni astuin eteenpäin. Kulettiin suomalaisen kylän lävitse. Erään talon avonaisesta ikkunasta pyysin vettä kuivan kulkuni kostukkeeks. Nuori emäntä ottaa kiireimmiten vettä kauhaan, rientää ikkunan luo, minä ojennan jo käteni, mutta samassa kapteeni ärjäsee: »Ei saa erota rivistä!» Ei auttanut muu kuin jättää suloinen vesi ja rientää sukkelaan paikalleni. Kun sieltä taakseni vielä vilkasin, sain harmikseni nähdä, kuinka emäntä tuon kalliin jumalanlahjan maahan heitti.

Tilani oli todella kauhea. Olin ennen huomannut, että pitkät taipaleet usein astuu huomaamattaan, kun kiinnittää ajatuksensa johonkin hupaiseen aineeseen. Yritin siis jotakin ajattelemaan. — Mutta mitä? — Siihen loppui yritykseni. Olin niin ankarassa ruumiillisessa työssä, että kaikki sielun työ oli kerrassaan mahdotonta. En kyennyt edes oikein ajattelemaan sillä hetkellä, kuinka vaikea tilani todella oli.

Nyt avautui eteemme ääretön harjoituskenttä, jonka toisesta reunasta valkoiset telttarivit pilkottivat. Hiki virtasi joka paikasta. Kasvoille ja käsille oli se pölyn kanssa muodostanut lisäkerroksen, josta turhaan yritin päästä pyyhkimällä sitä läpimärällä nenäliinallani. Mieleeni yritti nyt nousta ajatus: »Mitä varten tämä ihmisrääkkäys?» mutta siihen hieken ja pölyyn sekini takertui.

»Jospa nyt edes olisi yksi papirossi!» tulin äkkiä ajatelleeksi, mutta ei sitäkään lohdutusta. Olin siinä kiireessä aamulla unohtanut nekin. Kysyin vääpeliltä, mutta eihän silläkään tolvalla niitä ollut. Minun omianihan se oli tottunut polttamaan. Minulla oli, näet, tapana tarjoamalla hänelle hopeaisesta kotelosta silloin tällöin kokonaisen papirossin, osoittaa, että muka pidin häntä muita parempana.

Kuinka siinä ajatuksissani kuitenkin lienen pistänyt käteni vasempaan housuntaskuuni, ja taivahan taatto, — siellä on jokin esine. Tempaan sen kiireesti ulos. Papirossi! Ihan ehta Laferme papirossi! No voi sinä turkin pippuri! Minkä ihmeen kautta olet sinä sinne joutunut? Etkä ole taittunutkaan, vähän kyllä vääristynyt, mutta et vaan taittunut. Noin vaan vedän sinut kahden sormeni välistä ja nyt olet ihan yhtä suora ja komea kuin vasta makasiinista ostettu. En voinut olla vilkaisuitta oikeanpuoliseen naapuriini, aliupseeriin. Hän rykäsi merkiksi, että hän otti osaa ilooni. Mutta vasemmanpuoliselle vieruskumppanilleni kiire tuli. Hän oli minun opettajani, batjkani, kuten sitä venäjäksi nimitetään. Ei ollut siinä aikaa kuhnailemaan. Pian raapasi hän tulta, piti tikkua kourassaan, kunnes rikki oli palanut, ja ojensi sitte kouransa suuni eteen. Minä imasin, ja voi sitä ihanata makua. Tuntui niinkuin en eläissäni olisi saanut tuota suloista nautintoa. Eikä siinä hevillä savua hennonnut suustaan päästää. Ensin veti sen suuhun, josta se ulkotietä pääsi sieramiin. Kun se sitä tietä oli käynyt keuhkoja kutkuttelemassa, pääsi se vasta suun ja nenän kautta yht'aikaa ulos. Mutta siihen ei sen tehtävä päättynyt. Tyytyväisinä vetivät sitä takanani olevat kaksi miestä suun ja nenän kautta rintoihinsa, jäi siitä vielä niitten jälkeisillekin, ja vielä takarivissäkin olevat saivat savunsekaista pölyä hengittää.

Mutta ei mitään hyvää ijankaiken. Kallis papirossi rupesi kulumaan. Käännellessäni sitä näpissäni, huomasin kuinka batjkani katkerin mielin katseli hienon paperin käpristelemistä, ja luulempa hänen päästäneen pari huokausta nähdessään kuinka kallis tupakka sinisenä savuna haihtui ilmaan.

»Antakaahan viimeinen pätkä sitte minulle», kysyi hän äkkiä rukoilevasti.

Vihaisesti mulautti aliupseeri hänelle silmiään. Tämä oli, näet, varma siitä, että hän sen saa. Ahnain silmin oli vääpelikin katsellut aarrettani. Ei hänkään tuota viimeistä pätkää olisi pois heittänyt, mutta hänenhän ei sopinut alistua siten alhaisen sotamiehen vertaiseksi.

Papirossi alkoi lähetä loppuaan ja minä olin juuri aikeissa antaa sen batjkalle, josta todella pidin hyvin paljon. Mutta äkkiä kuuluu toisesta rivistä nimeni, kuten se venäjäksi sanotaan, ja sitten suomeksi: »Olkaa niin hyvä, antakaa se loppu minulle!» En ollut tähän asti tiennyt laisinkaan, että aivan lähelläni oli suomalainen. Tuo ei ollut varmaankaan rohennut tunnustaa olevansa tshuhna. Nyt oli kuitenkin niin tärkeä hetki, että pelko katosi. Mutta kylläpä hän saikin ryssiltä koko kasan haukkumasanoja mokoman röyhkeyden rangaistukseksi.

»On tässä parempiakin, kuin sinä», sanoi aliupseeri. Minun korvissani soivat nuo rakkaalla äidinkielellä lausutut yksinkertaiset sanat niin ihanilta, johtui mieleeni, että olin suomalainen ylioppilas. Tuntui oikein hyvältä. En kuitenkaan ensi alussa oikein tiennyt, pitikö minun nyt loukata kelpo batjkaani, vai antaa aarre hänelle. Ryssäin röyhkeys poisti kuitenkin epäilyksen. Ojensin papirossin suomalaiselle.

Heti vaikenivat ryssät ja mahtavana huudahti voittaja: »Katsokaapas tshuhnaa!»

ENSI KERTA NAAMIJAISISSA.

Minä kävelin jo siihen aikaan keppi kädessä ja jos olisin kehdannut, olisin mustat hansikkaatkin käteeni vetänyt. Vaikka itse olin vakuutettu siitä, että olin likinäköinen, ja vaikka lääkärikin silmiäni tutkittuaan oli samaa vakuuttanut, niin en kuitenkaan vielä saanut lasisilmiiä itselleni ostetuksi. »Pince-nez'»tä kyllä välistä yrittelin pitämään, erittäinkin silloin, kun ei mitään tarkemmin nähtävää ollut. Kyllä minä pidin itseäni yhtä pulskana ylioppilaana kuin kukaan muukaan, ja olinhan kerran kuullut sanottavan, että minulla muka oli kauniit silmät, puhumattakaan tukastani, jota Weckströmin saksimiehet aivan ihailivat. Sanoivat, että siitä voisi vaikka peruukin tehdä.

Muuten pidin itseäni jo täydellisesti kypsyttyneenä »kavaljeerina:», mutta yhtä puuttui toki vielä. Minä en osannut erottaa franseesin »tuureja» toisistaan. Siis heti ensi syksynä Fraasan tanssikouluun. Minusta tuli oikea mestari. Olisin osannut tuurit vaikka takaperin. Ja mitä lisätuuria siellä opin, ranskalaisine komentosanoineen. »Grand ronde» ja muut ne osasin kuin aapiskirjan. Nyt olin siis täydellinen kavaljeeri. Aloinkin oikein innolla »kurttiseerata» tyttöjä luistinradalla, iltahuveissa, esplanaadilla — aina missä sattui.

Mutta pian rupesin tuohon pelkkään kurttiisiinkin kyllästymään. Ja tuntui niinkuin ne rahat, joita noihin kulutin, olisivat menneet aivan suotta, ihan kuin kaivoon. Silmäni tavoittelivat jotain, sydämmeni etsi jotain... Se tunne oli niin suloinen, niin taivaallinen, mutta samassa niin salaperäinen, selittämätön... Oh! — Tuli kevätlukukausi. Yksi vaan sama tunne, sama ikävä! Matin-päivä lähestyi — silloin pääsisin ensimmäiseen maskeraadiin. Voi sitä onnea! Minä pääsisin naamiohuveihin, minä, joka olin saanut puolitoista tuntia arestia siitä, että menin ilman koulun rehtorin lupaa »Don Juan'ia» katsomaan. Niin, mutta olinhan nyt ylioppilas!

Mutta puku oli hankittava... Kas siinäkö huolta... Ostaa? Liian kallis! Lainata? — Mistä? Olin jo joutua epätoivoon... Silloin pelasti minut pulasta sukkela tuuma... Olihan meillä ompelumasina, jonka salaisuudet minäkin tunsin. »Minä ompelen itse puvun itselleni.» Niin tuumailin ja päätin ryhtyä toimeen. Löysin erään vanhan punaisen- ja keltaisen-kirjavan sohva-vaatteen, jonka huomasin nurin käännettynä kelpaavan mainiosti joksikin velikullan puvuksi. Eräänä iltana ei ollut ketään kotona. Minä ompelumasinan ääreen. Ja ennenkuin kukaan aavistikaan, oli puku valmis: leveät turkkilaiset housut, takki omaa kompositioonia kaikenlaisten kommusvenkkien kanssa, päähineeksi pitkä sarvekas myssy, punainen vyö, samallinen kulmikas kaulus. Kun vielä kumpaankin sarveen ja kauluksen jokaiseen helttuun olin pienen kellon liittänyt, oli suureksi ilokseni ja ihmeekseni oivallinen maskeraadipuku valmis. Kun Matin-päivänä olin lisäksi valkeat nais-sukat ja kirjavat tohvelit ostanut, saatoin rauhallisena odottaa illan tuloa.

Kello on jo puoli kahdeksan, mutta minäpä en vielä olekaan täysissä tamineissa. Oivallinen pukuni vaati minkä missäkin vielä korjausta. Kun viimeinkin olin kiireestä kantapäähän puettu, otin kitarin selkääni, sovitin viulun vasemmalta olkapäältä riippumaan, pistin käsipelin oikeaan käteeni ja nahkapussiin muutamia pienempiä »instrumentteja.» Näin saavuini kello kahdeksan ajoissa ylioppilastaloon. Voi sitä kirjavaa joukkoa, voi sitä häärinää! Olipa siinä sen seitsemän velikultaa, oli siinä kaunotarta, munkkia, niin, kuka ne kaikki muistaakaan enää, erittäinkin kun minulla ei ollut kauan aikaa niitä katselemaan.

Kun näet jonkun aikaa olin siinä hämmästyneenä katsellut lukemattomia ihania sulottaria, keksahti kylkeeni yksi niistä — oikea keijukainen. Jo ensi silmäyksessä huomasin minä hänen solakan vartalonsa, sievän balettipukunsa, nätit jalkansa... Ei! Minä en voi sanoilla selittää sitä ihanata olentoa, jonka sain viereeni. Hän tarttui oikeaan käteeni, kysyen: »ketä *sinä* etsit...»

Voi peijakas tuota heleätä ääntä! Ketä sinä etsit, kysyi hän....
Sinuttelemaan rupesi heti... No sit' oli likkaa!

»Enhän minä tässä ketäkään» — yritin vastaamaan, kun tuo jo pujahti käteni ja rintani väliin, sanoen, että mennäänhän nyt tanssimaan. Hänen ei tarvinnut toista kertaa pyytää. Jo olivat jalkani liikkeellä, ja minä tanssijapyörteessä, suloinen olento rinnallani. Oi, se oli taivaallinen hetki. Tuntui niinkuin, niinkuin, kuinka sanoisinkaan, niinkuin olisin lämpimään vesiammeeseen joutunut, jota ihanat, hyvänhajuiset kasvit ympäröivät ja josta enkelien tanssia sain ihailta taivaallisen musiikin soidessa... Ne hetket eivät koskaan palaja... Ei!

Kun viimein hurmautuneena vein käsissäni keijukaisen viereisessä huoneessa olevalle pehmeälle sohvalle, kuulin tämän pyörreksissä oihkaen pyytävän: »jotakin juodakseni.»

Minä kiiruhdin puhvettiin.»Kaksi lasia samppanjaa!» huusin aivan kuin ei muita ostajia olisi ollut laisinkaan.

Kiusallisen odotuksen jälkeen sain vihdoinkin mitä olin pyytänyt. Nyt harppasin pitkin koipineni yli tanssientän suoraan keijukaisen luoksi.

Hän oli jo vironnut. Nyt juotiin samppanjaa ja ruvettiin paahkuroimaan kaikellaista, — mitä sylki suuhun toi. Sana sanalta, hetki hetkeltä ihastuin häneen yhä enemmän. Minä pyysin häntä kahteen ensimmäiseen franseesiin ja hän suostui jalomielisesti pyyntööni. Sitä onnea ei minulle ole koskaan sen koommin suotu.

Juuri kun me siinä pakinoimme, lähestyy meitä eräs lihavanlääntä herrasmies omassa naamariissaan. Hän — sivistymätön — sinutteli enkeliäni. Minä olin koko ajan mitä suurimmalla huolella sanonut: »tahtooko neiti» tahi »onko neiti niin hyvä», kuten hienolla tavalla on puhuteltava. Niinhän meitä koulussa oli opettajiakin opetettu puhuttelevaan. »Onko opettaja opettaja X:ltä saanut opettajan kepin» oli siellä käsketty sanomaan. Vaikka ensin rupesi sydäntäni karmelemaan, kun näin enkelini hyvinkin herttaisella äänellä puhuttelevan tuota, lohdutin sitten kuitenkin itseäni sillä, että eihän hän, niin hieno ja sivistynyt, mokomasta poroporvarista toki huolisi.

Heidän siinä jutellessaan päätin käyttää tilaisuutta... Rahani olivat, näet, vähissä. Täytyi lähteä »vipaamaan.» Mutta turhaan etsin tuttavaa sellaisesta ihmispyörteestä...

Harmiisani menin puhvettiin ja join pullon olutta... Rahaa jäi kaksi markkaa taskuun. Istuin siinä sitten miettien nykyistä tilaani. — Toisella puolen ihana olento, — toisella rahapula. Toiselta puolen tulivat mieleeni ihannemaailman ihanimmat aatteet; teki mieleni ruveta runoilemaan. Toiselta taas huusi kukkaroni: — »rahaa.» Oo, tätä kurjaa maailmaa. Aatteiden täytyy väistyä tuon inhoittavimman aineen, kullon edestä. Ja kuitenkin, mitä on raha? Onko se mikään ihmiskäden kalliin tuote, jotta sen edestä kaiken maallisen kumartaa täytyy!

Franseesin alkusoitto herätti minut unelmistani. Pian löysin armahani, pian seistiin premier'illä, — *minä* komensin... Nyt kai arvoni kohoo hänen silmissään, ajattelin tyytyväisenä... Hän kehoitti minua sinuttelevaan itseänsä ja minä suostuin riemulla siihen ehdotukseen.

Tanssin loputtua väheni kukkaroni vielä puolellatoista markalla. Mutta vähät siitä! Olinhan saavuttamaisillani taivaasta lähetetyn olennon. Minä ilmoitin hänelle kuka olin ja kerroin kaikki mitä itsestäni tiesin, — koko entisyyteni... Tuntui niin suloiselta puhua hänelle *itsestäni*.

Ennenkuin toinen franseesi alkoi, olin jo ehtinyt näyttää naamanikin hänelle — silmät hän tosin jo oli nähnyt naamarin lävitsekin. Nyt siis tanssimme rakastajien franseesia. Minä huomautin siitä enkelilleni. Hän nauroi, en ymmärtänyt oikein miksi, mutta nauroi hän vaan.

Yrittelemällä yritin saada häntäkin puhumaan edes vähän itsestään, mutta siihen oli häntä mahdoton taivuttaa... Hän pysyi yhä yhtä salaperäisenä kuin ennenkin... Minä kyllä luulin aavistavan hänen kasvojensa ihanuuden: mustat, tuliset silmät, kaunis pieni suu, sokea nenä, tuuhea kihara tukka — voi, minä näin tuon olennon jo selvemmin edessäni kuin sen mustanaamaisen keijukaisen, jonka kanssa tanssin.

Tanssi loppui... Minä yritin viedä hänet taasen puhvettiin. Olihan limonaadipullon hinta taskussa vielä, mutta ajatelkaas kuinka jalomielinen hän oli: »No, ei joka kerta tarvitse tarjota», sanoi hän suloisella äänellään. »Sinulta kuluu liian paljon rahaa.» Tuota puuttui enää. »Hänkö, maskeerattu nainen, pitää huolta minun kukkarostani! Se todistaa harvinaista hyvyttä.»

Näin ajattelin ja päätin ryhtyä loppukohtaukseen. Minä tunnustin suoraan ja peittelemättä, että häntä rakastin, että olin valmis henkeni antamaan hänen edestään. Olkoon hän kuka hyvänsä.

Ja mitä vastasi hän? Enemmän kuin mitä olin odottanut. »Jos olette samaa mieltä silloin, kun otan naamarini pois ja nimeni ilmaisen — niin...» »Niin?» kysyin hengitystäni pidättäen. »Niin, saatte vastauksen, joka on teille mieleen», sanoi hän.

Samassa tuli taas tuo lihavanlääntä herra. Minä poistuin. Menin takimmaisen puhvettihuoneen syrjäisimpään sopukkaan, saadakseni oikein kylmäverisesti arvostella, mitä olin tehnyt. Minä olin tunnustanut rakkauteni, siis kosinut. — Se ei ollut mikään pieni asia, sen ymmärsin. Pian vaivuin suloiin unelmiin. Ajattelin, että jos tässä rupeaisikin papiksi, niin pääsisihän pikemmin naimisiin hänen kanssaan. Sitten tuumailin valmiiksi, millainen koti meillä olisi, kuinka hauska ja onnellinen, kuinka monta lasta — niin sitäkin ajattelin, mutta en rohjennut niin tärkeästä asiasta yksin päättää. Kaikki ajattelin valmiiksi, muuta ei enää puuttunut kuin hänen vastauksensa.

Olin näissä ajatuksissani istunut kauan aikaa, ehkäpä lienen sillä välin torkahtanutkin, kun huomasin sen ajan jo aikaa sitten tulleen, jolloin naiset ottavat naamarinsa pois, — kauniimmat ensin, rumimmat viimeiseksi.

Riensin nyt sykkivin sydämmin saliin. Harvalla oli enää naamari kasvoilla. Minä katselin ympärilläni, silmäni etsivät häntä... Kas tuolla hän on ovenpielessä! — »Mitä? Naamari kasvoilla vielä!... Mitä tuo merkitsee? Nyt ymmärrän... Hän ei tahdo ylvästellä kauneudellaan. — Niin, siinä selitys.» — Hänen arvonsa kohosi yhä silmissäni. — Siis vielä odotus tarpeen. Mutta se ei enää kauan kestänytkään. — Hän otti jo naamarinsa pois... Päätäni pyörrytti... Se tärkeä hetki lähestyi. Minä astuin suoraa päätä salin poikki hänen eteensä — katsahdin häneen, — kylmä väristys kävi läpi selkärankani.

»Te lupasitte antaa henkenne edestäni», sanoi hän. Hän teititteli nyt. »Mutta minä vapautan teidät siitä tarpeettomasta uhrauksesta, sillä» — tuo lihavanlääntä herra lähestyi — »tässä on *mieheni!*»

Mitä sitten tapahtui, en tiedä. Minä heräsin vasta pienemmässä puhvettihuoneessa. Istuin yksin pehmeällä sohvalla, edessäni — pullo samppanjaa. Kyyppäri seiso vieressäni ja ravisti olkapäätäni vaatien rahoja...

»Mitä rahoja?» kysyin.

»Te käskitte tuoda pullon samppanjaa!» vakuutti poika.

»Mitä hulluttelette!» ärgäsin minä.

»Minäkö olin pullon samppanjaa käsenyt, minä, jolla ei ole kuin 50 penniä rahaa kukkarossa.» Kyyppäri meni pois, vieden pullon mukanaan.

Nyt seurasi pari raivon hetkeä.

»Oo, te kurjat naiset», huudahtin itsekseni, »näin saatatte te murtaa nuorukaisen sydämen, nuorukaisen, joka on teitä kunnioittanut, jumaloinut, nuorukaisen, joka on korkeimpana päämääränään pitänyt pyhittää elämänsä naiselle, naisen onneksi. Kuinka saatoit sinä hetken huvin tähden haavoittaa nuoren sydämeni? Tiedä, että tämä haava tulee verta vuotamaan. Kirottu ollos sinä, kirotut te kaikki!»

Minun mieleni teki puhua hänelle pari sanaa erojaisiksi, mutta sitä en voinut. Ja mitäpä hyötyä siitä olisi ollutkaan. — Läksin siis kohta kotia, raastin päältäni nuot kirotut maskeraadivaatteet ja naissukat sekä päätin olla koskaan enää naamiohuveihin menemättä.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PILVEN HATTAROITA II ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a

refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any

Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.